

The Concept of Wisdom in Iranian Society

Mahdi Dasta¹, Omid Shokri*², Shahla Pakdaman³, Jalil Fathabadi⁴

Received: Apr. 26, 2020; Accepted: Aug. 8, 2020

ABSTRACT

The purpose of this qualitative study was to investigate, explore and explain the characteristics, features and components attributed to the notion of wisdom in Iran. To this end, the explicit theory of wisdom, i.e. individuals' perceptions of wisdom, was used. All above-20 years old Iranians comprised the population of the study. Following purposeful and convenience sampling procedures, 328 Iranians (134 males and 194 females) coming from different ethnic backgrounds (Persians, Azerbaijani Turks, Kurds, Arabs, the Turkmen, Lurs and the Baluch) were selected and required to answer a researcher-developed open-ended questionnaire followed by content analysis of data. Findings suggested/indicated that for %94.2 of the participants, exemplars of wise people are male with an average age of 62.9. Also, 27.9%, 20.1%, 19.15% and 12.6% of wisdom exemplars came from religious figures/leaders, people-around-me, experts/specialists and social-political figures respectively. Five main/major categories/themes of wisdom were 'intellectuality', 'morality', 'civilization', 'performance' and 'virtue/spirituality'. Further analyses of components and categories revealed that of all characteristics/features attributed to wisdom, %37.05 were associated with intellectuality, %26.5 with performance, %18.6 with morality, %8.01 with civilization and %4.4 with spirituality. Findings are used to argue that 'wisdom' in Iranian society and for Iranians in general is a hybrid/combination of Western (rooted in cognition and intellectuality) and Eastern (based on socio-affective propositions and spirituality) doctrines of wisdom.

Keywords: wisdom, culture, virtue

---

1. PhD Candidate of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Education, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

✉ m_dasta@sbu.ac.ir

2. Assistant Professor of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Education, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran (Corresponding Author)

✉ o_shokri@sbu.ac.ir

3. Associate Professor of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Education, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

✉ s-pakdaman@sbu.ac.ir

4. Associate Professor of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Education, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

✉ j_fathabadi@sbu.ac.ir

INTRODUCTION

Despite a long research tradition of wisdom in philosophy, psychology of wisdom is a relatively new field that has been expanding in the past recent decades. Currently, there are several theoretical models of wisdom and its assessment yielding a valid knowledge on the antecedents, correlates, and consequences of wisdom. Following these models, some researchers have systematically investigated individuals' perceptions of wisdom (Ardlet, Baltez & Smith, 2008; Grossman et al., 2010; Levenson et al., 2005; Mickler & Staudinger, 2008; Webster, 2003; Asadi, 2015; KordNoghobi et al., 2015 & 2016; Cheraghi, et al., 2015). In general, research studies in wisdom can be classified into two broad categories even though several different conceptualizations of it exist. Explicit approaches are theories and definitions of wisdom proposed by scholars; implicit approaches are based on ordinary individuals' thoughts and perceptions of wisdom (Staudinger & Gluck, 2011).

PURPOSE

There is neither an agreed-upon definition of wisdom nor a local model of it in Iran. Additionally, Iran is a multi-cultural nation. This study is a modest attempt to explore dimensions and elements of wisdom and characteristics of wise individuals in Iranian context.

METHODOLOGY

Adopting a qualitative approach, this study was carried out using content analysis. The sample includes Iranians above 20 years old. Since Iran is a multi-cultural nation, sampling was conducted in two phases. First, seven ethnic groups making up the largest population of Iran were selected. They included Turks, Kurds, Lurs, Balochs, Arabs, Turkmen and Persians. Purposeful and convenience sampling procedures were followed to select 328 individuals (134 males and 194 females).

RESULT

Overall, 125 exemplars of wisdom were suggested by the participants. Of the exemplars, 19 were female and 106 were male. In other words, 94.2 % of the participants viewed men and 5.8% of the participants regarded women as the wisest. Generally speaking, the results suggest that 27.9% of the exemplars are religious figures, 20.1% come from people they know (relatives and parents), 19.15% belong to experts and specialists and 14.6% are from social and political figures. The remaining includes friends, colleagues and others.

When examining the participants' responses for characteristics and features of wisdom and what constitutes wise behaviors, 3083 features surfaced. We categorized the features into 202 initial categories based on the relationships

between them. Then, the initial categories were subsumed under five broad and major groups: Intellectual, moral, civil, operational and spiritual features.

DISCUSSION

With regard to the gender of wisdom exemplars, results showed that both men and women tended to choose men. Such a tendency was found to be stronger amongst men. This is in line with the results of Dani et al. (1995), Gluck et al. (2012), Jason et al. (2001) and Sowarka (1989). As far as the age of wisdom exemplars is concerned, similar to the findings of Dani et al. (1995) and Bloc and Gluck (2005), it was revealed that participants tend to choose people older than themselves. Finally, when they were required to specify the fields or areas their exemplars behaved wisely, female exemplars for interpersonal communication and male exemplars for particular fields (commerce and science) were highlighted.

As noted above, wisdom features were grouped into five categories: Intellectual, moral, civil, operational and spiritual. Intellectual virtues are the features needed to identify and do the right, to seek knowledge, truth and understanding; they include cognitive skills and abilities, decision making and wise action, creativity and thinking. Operational virtues are the features helping individuals with intellectual, moral and civil virtues; they comprise of openness, flexibility, self-restrain, patience, social and communicative skills and high motivation. Compassion, bravery, honesty, humbleness and fairness are examples of moral virtues. They enable us to act properly when a particular context calls for a moral response. Civil virtues include helping, guiding and advising others. It also means preferring collective and common interests to personal ones since it is an important feature of a responsible citizen. At last, spiritual virtues encompass spirituality and dimensions of being religious.

CONCLUSION

It can be said that this study was the first attempt to address individuals' perceptions of wisdom in Iran. Results suggest/indicate that Islam has had a meaningful/considerable effect on Iranians' perceptions of wisdom since not only they emphasized on religious and spiritual elements/components but also suggested religious figures as exemplars of wisdom the most. It seems that unlike research studies in the West highlighting cognitive components and those in the East underscoring affective elements of wisdom, this study and the results suggest a middle ground, i.e. Iranians tend to lay emphasis as much on cognitive and intellectual components as on affective and religious components. In other words, Iranians' perception of wisdom is a composite/combination of wisdom components in the western (cognitive and intellectual) and eastern (social, affective and spiritual) cultures.

Iranian Cultural Research

Abstract

BIBLIOGRAPHY

- Ardelt, M. (2003). Empirical assessment of a three-dimensional wisdom scale. *Research on Aging*, 25, 275–324. doi: 10.1177/0164027503025003004
- Ardelt, M. (2004). Wisdom as expert knowledge system: A critical review of a contemporary operationalizations of an ancient concept. *Human Development*, 47, 257–285. doi: 10.1159/000079154
- Ardelt, M. (2008). Being wise at any age. In S. J. Lopez (Ed.), *Positive Psychology: Exploring the Best in People* (Vol. 1; Discovering human strengths; pp. 81–108). Westport, CT: Praeger.
- Ardelt, M., Pridgen, S. L., & Nutter-Pridgen, K. (2019). Wisdom as a personality type. In R. J. Sternberg & J. Glück (Eds.), *Cambridge Handbook of Wisdom*. New York, NY: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781108568272.008
- Asadi, S. (2015). Characteristics of wise people based on implicit theories: Regarding group and gender differences. *Positive Psychology*, 1, 51–66.
- Baltes, P. B., & Smith, J. (2008). The fascination of wisdom: Its nature, ontogeny, and function. *Perspectives on Psychological Science*, 3, 56–64. doi: 10.1111/j.1745-6916.2008.00062.x
- Baltes, P. B., Staudinger, U. M., Maercker, A., & Smith, J. (1995). People nominated as wise: A comparison study of wisdom-related knowledge. *Psychology and Aging*, 10, 155–166. doi: 10.1037//0882-7974.10.2.155
- Bangen, H., & Montgomery, D. (2013). Wisdom and ego-identity for Korean and American late adolescents. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 44(5), 807–831. doi: 10.1177/0022022112466941
- Bangen, K. J., Meeks, T. W., Jeste, D. V (2013). Defining and assessing wisdom: a review of the literature. *The American Journal of Geriatric Psychiatry: Official Journal of the American Association for Geriatric Psychiatry*, 21(12), 1254–1266. doi: 10.1016/j.jagp.2012.11.020
- Bluck, S., & Glück, J. (2005). From the inside out: People's implicit theories of wisdom. In R. J. Sternberg & J. Jordan (Eds.), *A handbook of wisdom: Psychological perspectives* (pp. 84–109). New York, NY: Cambridge University Press. doi: 10.1017/CBO9780511610486.005
- Brezina, I. (2010). Folk conceptions of wise person's personality in Asian cultures. *Studia Psychologica*, 52, 347–353
- Chen, L. M., Cheng, Y. Y., Wu, P. J., & Hsueh, H. I. (2014). Educators' implicit perspectives on wisdom: A comparison between interpersonal and intrapersonal perspectives. *International Journal of Psychology*, 49(6), 425–433. doi: 10.1002/ijop.12045
- Chen, L. M., Wu, P. J., Cheng, Y. Y., & Hsueh, H. I. (2011). A qualitative inquiry of wisdom development: Educators' perspectives. *The International Journal of Aging and Human Development*, 72(3), 171–187.

- Cheraghi, F., Kadivar, P., Asgari, A., & Farzad, V. (2015). The concept of wisdom Based on two different theoretical approaches: A canonical. *Advances in Cognitive Sciences*, 17(3), 54-47.
- Clayton, V. P., & Birren, J. E. (1980). The development of wisdom across the lifespan: A reexamination of an ancient topic. In P. B. Baltes & O. G. Brim (Eds.), *Life-Span Development and Behavior* (Vol. 3, pp. 103-135). San Diego, CA: Academic Press.
- Denney, N., Dew, J., & Kroupa, S. (1995). Perceptions of wisdom: What is wisdom and who has it? *Journal of Adult Development*, 2, 37-47. doi: 10.1007/s12144-997-1019-7
- Dunnivant, B. R., & Levitt, H. M (2015). The development of wisdom in judicial decision-making. *The Humanistic Psychologist*, 43, 1-23. doi: 10.1080/08873267.2014.993068
- Ferrari, M., Abdelaal, Y., Lakhani, S., Sachdeva, S., Tasmim, S., & Sharma, D. (2016). Why is Gandhi wise? A cross-cultural comparison of Gandhi as an exemplar of wisdom. *Journal of Adult Development*, 23, 204-213. doi: 10.1007/s10804-016-9236-7
- Ferrari, M., Kahn, A., Benayon, M. & Nero, J (2011). Developing wisdom in Islam and Judaism: Two views of Sophia and Phronesis. *Research in Human Development*, 8(2), 128-148. doi: 10.1080/15427609.2011.568869
- Glück, J., & Bluck, S. (2011). Laypeople's conceptions of wisdom and its development: Cognitive and integrative views. *The Journals of Gerontology*, 32, 1-4. doi: 10.1093/geronb/gbr011
- Glück, J., Bischof, B., & Siebenhüner, L. (2012). "Knows what is good and bad", "Can teach you things", "Does lots of crosswords": Children's knowledge about wisdom. *European Journal of Developmental Psychology*, 9, 582-598. doi: 10.1080/17405629.2011.631376
- Glück, J., Bluck, S., Baron, J., & McAdams, D. P. (2005). The wisdom of experience: Autobiographical narratives across adulthood. *International Journal of Behavioral Development*, 29, 197-208. doi: 10.1080/01650250444000504
- Grossmann, I., & Kross, E (2010). The impact of culture on adaptive versus maladaptive self-reflection. *Psychological Science*, 21, 1150-1157. doi: 10.1177/0956797610376655
- Habermas, J. (1970). *Knowledge and human interests*. Boston, MA: Beacon.
- Holliday, S. G., & Chandler, M. J. (1986). *Wisdom: Explorations in adult competence*. New York, NY: Karger
- Hu, C. S., Ferrari, M., Liu, R.-D., Gao, Q., & Weare, E. (2016). Mainland Chinese implicit theory of wisdom: Generational and cultural differences. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*. doi: 10.1093/geronb/gbw157
- Jason, L. A., Reichler, A., King, C., Madsen, D., Camacho, J., & Marchese, W. (2001). The measurement of wisdom: A preliminary effort. *Journal Of Community Psychology*, 29, 585-598. doi: 10.1002/jcop.1037
- Jeste, D. V., & Vahia, I. (2008). Comparison of the conceptualization of wisdom in ancient Indian literature with modern views: Focus on the Bhagavad Gita. *Psychiatry*, 71, 197-209. doi: 10.1521/psyc.2008.71.3.197

Iranian Cultural Research

Abstract

- Kałużna-Wielobób, A. (2014). Do individual wisdom concepts depend on value? *Polish Psychological Bulletin*, 45, 112–127. doi: 10.2478/ppb-2014-0016. doi: 10.2478/ppb-2014-0016
- Kohlberg, L. (1984). The psychology of moral development: The nature and validity of moral stages. In: *Essays on Moral Development* (Vol. 2). New York, NY: Harper & Row
- König, S., & Glück, J. (2012). Situations in which I was wise: Autobiographical wisdom memories of children and adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 22, 512–525. doi: 10.1111/j.1532-7795.2012.00800.x
- König, S., & Glück, J. (2013). Individual differences in wisdom conceptions: Relationships to gratitude and wisdom. *International Journal of Aging and Human Development*, 77(2), 127–147. doi: 10.2190/AG.77.2.c
- Kordnoghi, R., & Delfan Beyanvand, R. (2016). Implicit theories of wisdom in Iran: A phenomenological study. *Quarterly Journal of Islamic Psychology*, 2(3), 78-105.
- Kordnoghi, R., Delfan Beyanvand, R., & Arablo, Z. (2016). Older people's attitudes about wisdom and its components (wisdom psychology). *Aging Psychology*, 1(3), 157-167.
- Kracfik, D. (2011). *Words from the wise: A qualitative and quantitative study of nominated exemplars of wisdom* (Unpublished doctoral dissertation) Institute of Transpersonal Psychology, Palo Alto, California.
- Kramer, D. (2003). *The ontogeny of wisdom in its variations*. In J. Demick & C. Andreoletti (Eds.), *Handbook of adult development* (pp. 131–168). New York, NY: Plenum Press Publishers. doi: 10.1007/978-1-4615-0617-1_8
- Lee, S. Choun, S., Aldwin, C. M., & Levenson, M. R. (2015). Cross-cultural comparison of self-transcendent wisdom between the United States and Korea. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 30, 143–61. doi: 10.1007/s10823-015-9259-8
- Levenson, M. R., Jennings, P. A., Aldwin, C. M., & Shiraishi, R. W. (2005). Selftranscendence: Conceptualization and measurement. *The International Journal of Aging and Human Development*, 60, 127–143. doi: 10.2190/XRXM-FYRA-7U0X-GRC0
- Levitt, H. M., & Dunnivant, B. R. (2015). Judicial wisdom: The process of constructing wise decisions. *Journal of Constructivist Psychology*, 28, 243–263. doi: 10.1080/10720537.2014.928810
- Mickler, C., & Staudinger, U. M. (2008). Personal wisdom: Validation and age-related differences of a performance measure. *Psychology and Aging*, 23, 787–799. doi: 10.1037/a0013928
- Montgomery, A., Barber, C., & McKee, P. (2002). A phenomenological study of wisdom in later life. *International Journal of Aging and Human Development*, 52, 139–157. doi: 10.2190/28E3-ANPT-UEED-92WF
- Motallebifard, A., Arasteh, H., Mohabbat, H., & Dasta, D. (2016). Research ethics in higher education: Individual characteristics and professional responsibilities of researchers. *Knowledge Studies*, 5(19), 96-115.

- Orwoll, L., & Perlmutter, M. (1990). The study of wise persons: Integrating a personality perspective. In R. J. Sternberg (Ed.), *Wisdom: Its Nature, Origins and Development* (pp. 160–177). Cambridge, MA: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781139173704.009
- Pascual-Leone, J. (2000). Mental attention, consciousness, and the progressive emergence of wisdom. *Journal of Adult Development*, 7, 241–254. doi:10.1023/A:1009563428260
- Paulhus, D. L., Wehr, P., Harms, P. D., & Strausser, D. I. (2002). Use of exemplar surveys to reveal implicit types of intelligence. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 1051–1062. doi:10.1177/01461672022811004
- Rosch, E., & Mervis, C. B. (1975). Family resemblances: Studies in the internal structure of categories. *Cognitive Psychology*, 7, 573–605. doi:10.1016/0010-0285(75)90024-9
- Smith, E. R., & Zárate, M. A. (1990). Exemplar and prototype use in social categorization. *Social Cognition*, 8, 243–262. doi:10.1521/soco.1990.8.3.243
- Sowarka, D. (1989). Weisheit und weise Personen: Common-Sense Konzepte älterer Menschen [Wisdom and wise persons: Common-sense conceptions of older people]. *Zeitschrift für Entwicklungspsychologie und Pädagogische Psychologie*, 21, 87–109.
- Staudinger, U. M., & Baltes, P. B. (1996). Interactive minds: A facilitative setting for wisdom-related performance? *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 746–762. doi:10.1037/0022-3514.71.4.746
- Staudinger, U. M., & Glück, J. (2011). Psychological wisdom research: Commonalities and differences in a growing field. *Annual Review of Psychology*, 62, 215–241. doi:10.1146/annurev.psych.121208.131659
- Sternberg, R. J. (1985). Implicit theories of intelligence, creativity, and wisdom. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49, 607–627. doi:10.1037/0022-3514.49.3.607
- Sternberg, R., & Jordan, J. (Eds.) (2005). *A handbook of wisdom*. New York, NY: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511610486
- Webster, J. D. (2003). An exploratory analysis of a self-assessed wisdom scale. *Journal of Adult Development*, 10, 13–22. doi:10.1023/A:1020782619051
- Weststrate, N. M., Bluck, S., Gluck, J. (2019). Wisdom of the crowd: Exploring People's Conceptions of Wisdom. In R. J. Sternberg & J. Glück (Eds.), *Cambridge Handbook of Wisdom*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Weststrate, N. M., Ferrari, M., & Ardelt, M. (2016). The many faces of wisdom: An investigation of cultural-historical wisdom exemplars reveals practical, philosophical, and benevolent prototypes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 42, 662–676. doi:10.1177/0146167216638075
- Weststrate, N. M., Ferrari, M., Fournier, M. A., & McLean K. C. (2018). “It was the best worst day of my life”: Narrative content, structure, and process in wisdom-fostering life event memories. *The Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 73, 1359–1373. doi:10.1093/geronb/gby005

Iranian Cultural Research

Abstract

- Wilber, K. (2006). *Integral spirituality: A startling new role for religion in the modern and postmodern world*. Boston: Integral Books.
- Wink, P., & Helson, R. (1997). Practical and transcendent wisdom: Their nature and some longitudinal findings. *Journal of Adult Development*, 4, 1–15. doi: 10.1007/BF02511845
- Yang, S. Y. (2008). Real-life contextual manifestations of wisdom. *International Journal of Aging and Human Development*, 67, 273–303. doi: 10.2190/AG.67.4.a
- Yang, S., & Intezari, A. (2019). Non-Western lay conceptions of wisdom. In R. J. Sternberg & J. Glück, *Cambridge handbook of wisdom*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Yang, S.Y. (2001). Conceptions of wisdom among Taiwanese Chinese. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32, 662–680. doi: 10.1177/0022022101032006002

Iranian Cultural Research

Vol. 13
Issue 3
Autumn 2020

مفهوم خرد در جامعه ایران

مهدی دستا^۱، امید شکری^{۲*}، شهلا پاکدامن^۳، جلیل فتح‌آبادی^۴

دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۰۷؛ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۵/۱۸

چکیده

مقاله حاضر با هدف بررسی و شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد خرد با استفاده از رویکرد ادراک افراد از خرد (نظریه ضمنی خرد) در جامعه ایران انجام گرفت. جامعه پژوهش حاضر شامل تمامی افراد بالای ۲۰ سال ایران بودند. ۳۲۸ شرکت‌کننده (۱۳۴ زن و ۱۹۴ مرد) از قومیت‌های ایران (ترک، کرد، لر، عرب، بلوچ، ترکمن و فارس) به روش هدفمند و در دسترس برای پاسخ‌گویی به پرسش‌نامه باز پاسخ محقق‌ساخته انتخاب شدند. پژوهش به روش تحلیل محتوا و با استفاده از رویکرد کیفی انجام گرفت. یافته‌ها در ارتباط با نمونه‌های خرد نشان داد که میانگین سنی آنها ۶۲/۹ و ۹۴/۲ درصد از آنان از گروه مردان بودند. ۲۷/۹ درصد از نمونه‌های خرد را شخصیت‌های دینی، ۲۰/۱ درصد نزدیکان فرد، ۱۹/۱۵ درصد افراد متخصص، ۱۲/۶ درصد شخصیت‌های اجتماعی-سیاسی و مابقی را سایر گروه‌ها تشکیل دادند. همچنین مؤلفه‌ها و ابعاد خرد در ۵ طبقه اصلی فضیلت‌های عقلانی، اخلاقی، مدنی، عملکردی و معنوی به دست آمد. نتایج بررسی مؤلفه‌ها، مقولات و طبقات نشان داد که ۳۷/۰۵ درصد از کل ویژگی‌ها و رفتارهای به‌دست آمده ذیل طبقه فضیلت‌های عقلانی قرار گرفتند و فضیلت‌های عملکردی، اخلاقی، مدنی و معنوی به ترتیب ۲۶/۵، ۱۸/۶، ۸/۰۱ و ۴/۴ درصد از کل مؤلفه‌ها و ویژگی‌ها را به خود اختصاص دادند. به‌طور کلی، نتایج نشان داد ادراک خرد ایرانیان تلفیقی است از مؤلفه‌های مورد تأکید فرهنگ غرب (شناختی، عقلانی) و شرق (اجتماعی-عاطفی و معنویت).

کلیدواژه‌ها: خرد، فرهنگ، فضیلت

۲. دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

m_dasta@sbu.ac.ir ✉

۲. استادیار روان‌شناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

o_shokri@sbu.ac.ir ✉

۳. دانشیار روان‌شناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

s-pakdaman@sbu.ac.ir ✉

۴. دانشیار روان‌شناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

j_fathabadi@sbu.ac.ir ✉

۱. مقدمه

به‌رغم قدمت طولانی خرد در فلسفه، روان‌شناسی خرد در چند دهه اخیر توسعه‌یافته است. در حال حاضر، چندین الگوی نظری ناظر بر خرد و سنجش آن وجود دارد که دانش معتبری از پیش‌آیندها، همبسته‌ها و پیامدهای خرد به‌دست داده‌اند. به موازات این الگوها، محققان دیگری هم ادراک افراد عادی از خرد را به صورت نظام‌دار مورد بررسی قرار داده‌اند (آردلت^۱، ۲۰۰۳؛ بالتز و اسمیت^۲، ۲۰۰۸؛ گراسمن^۳ و همکاران، ۲۰۱۰؛ لونسون^۴ و همکاران، ۲۰۰۵؛ میکلو و استادینگر^۵، ۲۰۰۸؛ وبستر^۶، ۲۰۰۳، اسعدی، ۱۳۹۴؛ کردنوقابی و همکاران، ۱۳۹۴، ۱۳۹۵؛ چراغی و همکاران، ۱۳۹۴). با وجود تعدد و تنوعی که در مفهوم‌سازی خرد به‌عمل آمده به‌طور کلی تحقیقات حوزه روان‌شناسی خرد را می‌توان به دو بخش تقسیم کرد. رویکردهای نظریه‌تصریحی^۷، نظریه‌ها و تعاریف خرد هستند که توسط متخصصین ارائه می‌شوند؛ و رویکردهای نظریه‌ضمنی^۸ با تکیه بر ذهن و اندیشه‌های مردم عادی شکل گرفته‌اند (استادینگر و گلاک^۹، ۲۰۱۱). به بیان دیگر، هدف رویکردهای ضمنی این است تا تصریح کنند افراد غیرمتخصص (مانند مردم عادی) درباره‌ی خرد چگونه فکر می‌کنند. در این تحقیقات، افراد می‌توانند ویژگی‌های خرد را مشخص، افراد خاصی را به‌عنوان خردمند معرفی و در نهایت، مصادیق خردمندی را در زندگی‌شان بیان کنند (وستریت، بلاک و گلاک^{۱۰}، ۲۰۱۹). در واقع خرد از «معیار حقیقت توافقی»^{۱۱} پیروی می‌کند (هابرماس^{۱۲}، ۱۹۷۰؛ استادینگر و گلاک، ۲۰۱۱). بنابراین، از آنجا که ممکن است در فرهنگ‌های مختلف درباره معنای خرد و این که چه

1. Ardelt
2. Baltez & Smith
3. Grossman
4. Levenson
5. Mickle & Staudinger
6. Webster
7. explicit theory
8. Implicit theory
9. Staudinger & Gluck
10. Weststrate, Bluck, & Gluck
11. consensual criterion of truth
12. Habermas

کسی بهترین نمونه خرد است تفاوت وجود داشته باشد، نظریه‌های ضمنی خرد همچنان در همه فرهنگ‌ها شیوه مهمی را برای مطالعه علمی سازه خرد فراهم می‌آورند (فراری^۱ و همکاران، ۲۰۱۶). در واقع، مفهوم خردمندی بدون تأکید بر زمینه‌های فرهنگی که در آن تجلی می‌یابد، به‌طور کامل قابل درک نخواهد بود (استادینگر، ۱۹۹۶).

وستریت، بلاک و گلاک (۲۰۱۹، ۹۸) بیان می‌دارند در گذشته، به‌طور سنتی، از اصطلاح «نظریه ضمنی» برای باورهای درونی افراد^۲ درباره خرد استفاده می‌شد. برچسب‌های دیگر برای این موضوع، شامل نظریه افراد غیرمتخصص^۳، نظریه افراد عامی^۴ و نظریه‌های ذهنی^۵ بودند. آنها تأکید می‌کنند باید از برچسب افراد غیرمتخصص اجتناب شود چرا که بین افراد پژوهشگر و دیگر افراد شکاف ایجاد می‌کند. علاوه بر این، آنها یادآور می‌شوند از آنجا که در دیگر حوزه‌های روان‌شناسی، مانند یادگیری و حافظه، از این اصطلاح به صورت متفاوت استفاده می‌شود، بنابراین، استفاده از اصطلاح ضمنی توصیه نمی‌شود. در نهایت، آنها تأکید می‌کنند با وجود آنکه افراد باورهایی درباره خرد دارند، اما بعید به نظر می‌رسد که نظریات کاملی در ذهن داشته باشند، بنابراین، استفاده از نظریه نیز پیشنهاد نمی‌شود.

بر اساس آنچه گفته شد، در این مقاله به جای اصطلاح مرسوم «نظریه‌های ضمنی خرد»، که تاکنون در پیشینه روان‌شناسی خرد استفاده شده است، از اصطلاح «ادراک افراد از خرد^۶» استفاده می‌شود. ادراک افراد از خرد با نظریه‌های متخصصین یا نظریه‌های تصریحی خرد یعنی نظریه‌های رسمی که توسط محققین ارائه می‌شوند، قابل مقایسه هستند. این دو رویکرد به عنوان دو زمینه کاملاً مستقل در قلمرو تلاش‌های تحقیقاتی ناظر بر مفهوم خرد نیستند، بلکه بسیاری از نظریه‌های توسعه‌یافته به وسیله متخصصان در قلمرو خرد، اساساً بر کندکاوهای اولیه ادراک افراد از این مفهوم مبتنی بوده است (مانند آردلت، ۲۰۰۳؛ جیسون^۷ و همکاران، ۲۰۰۱). به طور کلی، دور از ذهن نیست که بین ادراک‌های افراد و نظریه‌های متخصصان درباره معنای

1. Ferrari
2. people's internal beliefs
3. lay
4. folk
5. subjective
6. People's conceptions of wisdom
7. Jason

خرد مشابهت و همپوشانی دیده شود. اما از آنجا که، نظریه‌های متخصصان، بر بررسی صریح منابع مختلف مبتنی هستند، در مقایسه با ادراک افراد، معمولاً، پیچیده‌تر و جامع‌تر هستند. البته، در بعضی از موارد، تحقیق روی ادراک افراد، اطلاعات جدیدی را که ممکن است متخصصین نادیده گرفته یا آزمون نکرده‌اند را به دست دهد. این موارد به ویژه در مواقعی که مفاهیم خرد به شیوه‌های جدید در بافت‌های مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرند، اتفاق می‌افتد. متخصصین می‌توانند از این بینش‌ها به عنوان پایه‌ای برای تحقیقات و پژوهش‌های نظری آینده استفاده کنند. از این رو، پیگیری این دو رویکرد و حتی پیوند این دو برای تحقیقات قلمرو خرد، مفید خواهد بود (وستریت، بلاک و گلاک، ۲۰۱۹، ۹۷).

۲. پیشینه پژوهش

مجموعه متنوعی از روش‌ها برای سنجش ادراک افراد از خرد مورد استفاده قرار گرفته است. رویکرد معمول برای مطالعه ادراک افراد از خرد، این است که از افراد خواسته می‌شود تا در مورد فهرستی از توصیف‌گرهای تک‌کلمه‌ای یا عبارت کوتاهی (مانند ویژگی‌ها، توانایی‌ها، خصیصه‌ها، رفتارها، فرایندها یا موقعیت‌ها) که به خرد نزدیک، مرتبط یا مشابه هستند قضاوت کنند. این رویکرد معمولاً در سه مرحله انجام می‌گیرد. در مرحله اول، فهرستی از توصیف‌گرهای بالقوه از تحقیقات نظری (مانند برزینا^۱، ۲۰۱۰؛ گلاک و بلاک، ۲۰۱۱) و یا مشخص شده توسط متخصصین (مانند استرنبرگ، ۱۹۸۵؛ وینک و هلسون^۲، ۱۹۹۷) یا افراد عادی (گاهی اوقات خیلی ساده از آنها سؤال می‌شود که خرد چیست؟ مانند هوو^۳ و همکاران، ۲۰۱۶) تهیه می‌شود. بعد از حذف صفات منحصر به فرد و مترادف، صفات به جای مانده در یک فهرست اصلی ادغام و به نمونه دیگری با حجم بزرگتر ارائه می‌شود و از شرکت‌کنندگان خواسته می‌شود با توجه به اهمیتی که هر واژه برای مفهوم خرد دارد، آن صفات را رتبه‌بندی کنند. در مرحله بعد محققین بیشتر از تکنیک‌های کاهش ابعاد آماری استفاده می‌کنند. به طور معمول، مقیاس‌گذاری چندبعدی^۴، تحلیل عاملی یا تحلیل

1. Brezina
2. Wink & Helson
3. Hu
4. multidimensional scaling

خوشه‌ای^۱ برای شناسایی زیرمؤلفه‌های خرد مورد استفاده قرار می‌گیرد (مانند کلایتون و بیرن^۲، ۱۹۸۰؛ گلاک و بلاک، ۲۰۱۱؛ هلییدی و چاندلر^۳، ۱۹۸۶؛ کونینگ و گلاک^۴، ۲۰۱۴؛ استرنبرگ^۵، ۱۹۸۵؛ وستریت، فراری و آردلت، ۲۰۱۶؛ چراغی و همکاران، ۱۳۹۴).

دیگر شیوه‌های سنجش ادراک افراد از خرد، روش‌های کاملاً وابسته به زمینه^۶ هستند. رویکرد واقعی زندگی^۷، به‌عنوان اولین شیوه روش‌های وابسته به زمینه، ادراک خرد را مورد بررسی قرار می‌دهد. در این شیوه از شرکت‌کنندگان خواسته می‌شود تا افرادی را که خردمند هستند یا خردمندانه رفتار می‌کنند (یعنی خردمندترین فردی را که می‌توانند تصور کنند)، چه شخصاً او را بشناسند یا یک شخصیت اجتماعی باشد، معرفی و ارزیابی کنند (مانند دنی^۸ و همکاران، ۱۹۹۵؛ اسعدی^۹، ۱۳۹۴؛ گلاک و همکاران، ۲۰۱۲؛ جیسون و همکاران، ۲۰۰۱؛ اورول و پرلماتر^{۱۰}، ۱۹۹۰). در برخی از موارد همچنین توضیحاتی در مورد این که چرا این فرد به عنوان خردمند معرفی شده ارائه می‌دهند یا داستان کوتاهی از او تعریف می‌کنند (مانند آردلت، ۲۰۰۸؛ هوو و همکاران، ۲۰۱۶؛ کونینگ و گلاک، ۲۰۱۲؛ وستریت و همکاران، ۲۰۱۶). در مواردی نیز نمونه‌های خردمند به عنوان شرکت‌کننده در مطالعات بعدی مورد استفاده قرار می‌گیرند (بالتز^{۱۱} و همکاران، ۱۹۹۵؛ یانگ^{۱۲}، ۲۰۰۸). نمونه‌های خردمند بر اساس ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مانند سن، جنسیت، سطح تحصیلات، و گاهی اوقات موقعیت یا بافتی که آنها در آن خردمند بوده‌اند طبقه‌بندی می‌شوند. این رویکرد مبتنی بر نظریه نمونه^{۱۳}

1. cluster analysis
2. Clayton & Birren
3. Holiday & Chandler
4. Konig & Gluck
5. Sternberg
6. contextualized
7. real-life approach
8. Denney
9. Asadi
10. Orwol & Perlmutter
11. Baltés
12. Yang
13. exemplar theory

(اسمیت و زارات^۱، ۱۹۹۰) است، که در آن نمونه‌های زندگی واقعی به عنوان نقاط مرجع برای افراد در فهم مفاهیم انتزاعی مانند خرد عمل می‌کنند. هرچند نمونه‌ها در نمایاندگی‌شان از خرد متفاوت هستند، ولی ویژگی‌های مشترکشان احتمالاً نشان‌دهنده یک پیش‌نمونه^۲ (راش و مرویس^۳، ۱۹۷۵) خرد است که توسط جمعی از افراد تأیید شده است.

دومین شیوه روایت خودزیست‌نامه‌ای^۴ بیشتر مبتنی بر بوم‌شناختی بوده و به صورت عمیق به بررسی تجارب خاص زندگی افراد می‌پردازد. این شیوه، خاطرات افراد از تجارب واقعی زندگی که جلوه‌هایی از خرد را شامل می‌شود، مورد تأکید قرار می‌دهد. در برخی از این مطالعات، از شرکت‌کنندگان خواسته می‌شود تا زمان‌هایی را که خردمندانه فکر کرده‌اند یا عمل کرده‌اند (مانند بلاک، و گلاک، ۲۰۰۴؛ گلاک و همکاران، ۲۰۰۵؛ کونیک و گلاک، ۲۰۱۲) و یا این که در زندگی خودشان خرد کسب کرده‌اند (مانند وستریت و همکاران، ۲۰۱۸)، به یاد آورند.

در شیوه سوم که کاملاً کیفی است (مانند گراند تئوری و تحلیل پدیدارشناختی) برای ارزیابی جلوه‌های خرد از مصاحبه عمیق (مانند کرد نوقابی و دلفان بیرانوند، ۱۳۹۵؛ دوناولنت و لویت^۵، ۲۰۱۵؛ لویت و دوناولنت، ۲۰۱۵؛ چن^۶ و همکاران، ۲۰۱۱، ۲۰۱۴؛ مونتگومری^۷ و همکاران، ۲۰۰۲) استفاده می‌شود.

مطالعه استرنبرگ (۱۹۸۵) با عنوان «نظریه‌های ضمنی هوش، خلاقیت و خرد» از جمله پژوهش‌هایی است که با رویکرد ادراک افراد از خرد صورت گرفته است. او در مطالعه خود از افراد متخصص در حوزه هنر، تجارت، فلسفه، فیزیک و همچنین از عامه خواست تا فرد خردمند مورد نظر خود را توصیف کنند. داده‌های به‌دست آمده از این مطالعه توسط گروهی از دانشجویان در یک مقیاس نه‌درجه‌ای، درجه‌بندی شدند. نتیجه تحلیل مقیاس‌سازی

1. Smith & Zarate
2. prototype
3. Rosch & Mervis
4. autobiographical narratives
5. Dunnavant & Levitt
6. Chen
7. Montgomery

چندبعدی، شش بعد بود که استرنبرگ آنها را توانایی استدلال، کیاست و زیرکی، یادگیری از ایده و محیط (یادگیری از اشتباه‌های دیگران)، هوشمندی، قضاوت، استفاده سریع و مناسب از اطلاعات نامید.

تاکیاما (۲۰۰۲) در پژوهش خود با عنوان «ادراک از خرد و افراد خردمند در ژاپن»، مؤلفه‌های خرد را از طریق مطالعه ۲۰۰۰ نفر از مردان و زنان ژاپنی که بین ۲۰ تا ۹۰ سال داشتند مورد بررسی قرار داد. براساس تحلیل‌های صورت‌گرفته روی این گروه‌ها چهار عامل شناسایی شد که عبارت‌اند از: دانش و تحصیلات، فهم و قضاوت، روابط اجتماعی و رویکرد درون‌نگرانه. در واقع، ژاپنی‌ها اغلب خرد را به‌عنوان یک شایستگی عملی و مبتنی بر تجربه تعریف کردند و کمتر خرد را با توانایی استدلال و هوش عمومی مرتبط دانستند (به نقل از یانگ و انتظاری، ۲۰۱۹).

در مطالعه مشابه دیگر با عنوان «مفهوم خرد در میان چینی — تایوانی‌ها»، که یانگ (۲۰۰۱) روی ۲۹۶ نفر از چینی-تایوانی‌ها انجام داد، شایستگی و دانش^۱، خیرخواهی و دلسوزی^۲، گشودگی و ژرف‌اندیشی^۳، فروتنی و بی‌آزاری^۴ را به‌عنوان عوامل خرد شناسایی کرد. برخلاف نظر امریکایی‌های اسپانیایی تبار و راهبان بودایی اهل تبت، این نتایج نشان دادند که چینی‌های تایوانی، جنبه معنوی و مذهبی خرد را کمتر در نظر می‌گیرند و بیشتر به مفهوم عمل‌گرایانه در زندگی روزمره که به ایجاد هماهنگی در جامعه منجر می‌شود، ارزش می‌دهند. یانگ بر این نظر است که تواضع و فروتنی^۵ نوعی خرد است که به فرهنگ‌هایی با ریشه چینی نزدیک‌تر است. می‌توان گفت که بسیاری از چینی‌های تایوانی با این موضوع که شخص خردمند باید فردی پرهیاهو بوده و توجه دیگران را به‌خود جلب کند، مخالف هستند. از نظر آنها فرد خردمند نباید مغرور بوده و خود را نسبت به دیگران برتر بداند.

اسعدی (۱۳۹۴) در پژوهش خود با عنوان «ویژگی‌های افراد خردمند بر پایه نظریه‌های ضمنی: با نگاهی بر تفاوت‌های گروه‌های سنی و جنسیتی» سازه خرد را با استفاده از نمونه

1. competency & knowledge
2. benevolence & compassion
3. openness & profundity
4. modesty & unobtrusive
5. modesty and unobtrusiveness

۳۳۴ نفری از گروه‌ها و سنین مختلف مردم شهر اصفهان به‌وسیله پرسشنامه بازپاسخ مورد بررسی قرار داد. رفتارها و ویژگی‌های همه‌جانبه‌نگری، باایمان، متفکر و منطقی، صبور و با گذشت، صاحب علم و دانش، مهربان، اهل احترام به خود و دیگران، عاقل، آینده‌نگر و باهوش به‌عنوان مؤلفه‌های خرد به‌دست آمد.

کرد نوقایی و دلفان بیرانوند (۱۳۹۵) در تحقیق خود با عنوان «نظریه‌های ضمنی خرد در ایران: بررسی پدیدارشناختی» به بررسی مؤلفه‌های خرد با رویکرد پدیدارشناختی پرداختند. مؤلفه‌های خرد شامل شناخت، همدلی/حمایت، دانش/انعطاف‌پذیری، خودتعیین‌گری/ابراز وجود و دین‌مداری بودند. نتایج نشان داد که افراد شرکت‌کننده، که ۹۲ نفر بودند، بیشتر پدر (در طبقه فامیل) را به عنوان خردمندی که در زندگی آنها تأثیرگذار بوده معرفی کردند و در مرتبه‌های بعدی مادر و اقوام نزدیک بیشترین درصد را به خود اختصاص دادند که می‌توان گفت بیشتر اشخاص خردمند معرفی شده از سوی شرکت‌کنندگان در طبقه فامیل قرار داشتند.

پولهاوس^۱ و همکاران (۲۰۰۲) در پژوهش خود با عنوان «استفاده از رویکرد بررسی نمونه‌ها برای مشخص ساختن انواع هوش ضمنی» از دانشجویان خواستند درباره خردمندترین فردی که می‌شناسند فکر کنند. نتایج نشان داد که شرکت‌کنندگان بیشتر رهبران مذهبی و کسانی که به‌صورت صلح‌آمیز و دلسوزانه جهان را تغییر داده‌اند به‌عنوان خردمند معرفی کردند. همچنین اکثریت افراد که به‌عنوان نمونه خردمند معرفی شدند، سالمند بودند.

در مطالعه گلاک و بلاک (۲۰۱۱) با عنوان «ادراک افراد عادی از خرد و تحول آن: رویکردی شناختی و یکپارچه» ادراک افراد عادی از خرد از طریق پرسشنامه بررسی شد. شرکت‌کنندگان با درک شناختی، ویژگی‌های شناختی و تأملی را به عنوان مؤلفه‌های اصلی خرد برشمردند و با یک ادراک یکپارچه، علاوه بر ویژگی‌های شناختی و تأملی، مؤلفه عاطفی را نیز جزو مؤلفه‌های اصلی خرد مورد تأکید قرار دادند.

با بررسی و تأمل بر نتایج پژوهش‌ها، این سؤال مطرح می‌شود که؛ آیا خرد به عنوان نقطه پایانی و ایدئال تحول انسان در بین فرهنگ‌ها یکسان است؟ و چه میزان مؤلفه‌های خرد و

اهمیت نسبی آن در بین فرهنگ‌ها متفاوت است؟ فرهنگ‌ها به‌طور کلی پاسخ‌ها و تفاسیر خاص و متفاوتی به سه جنبه بنیادین زندگی یعنی جهان طبیعی، انسان و آنچه که متعالی یا الهی است، دارند (فرهنگ‌ها در تعیین چیرستی انسان، ارزش‌هایی که برای جامعه بشری لازم است، و رابطه انسان با محیط و این که چه چارچوبی باید این روابط را هدایت کند، متفاوت هستند). پاسخ به این سؤالات که ارتباط تنگاتنگی با هم دارند، در عینی که از زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی نشئت می‌گیرند بر زمینه اجتماعی و فرهنگی نیز تأثیرگذار هستند. خرد نیز یک بخش جدایی‌ناپذیر از این بحث است و همان‌طور که از زمینه‌های اجتماعی فرهنگی نشئت می‌گیرد بر آن هم تأثیر می‌گذارد (ادماندسون و وارنر^۱، ۲۰۱۹، ۴۰).

فرهنگ از دیرباز، به‌عنوان شکل‌دهنده زمینه‌ای ادراک و بروز خرد شناخته شده است (فراری، کان، بنایون و نرو، ۲۰۱۱، ۱۲۹)، اگرچه هنوز ماهیت و میزان تأثیرات فرهنگی به اندازه کافی درک نشده است. برخی از رویکردها تفاوت‌های نسبتاً زیادی را نشان می‌دهند (مانند تاکاهشی و اورتون، ۲۰۰۲؛ یانگ، ۲۰۰۱) در حالی که برخی دیگر نشان می‌دهند که جنبه‌های اصلی خرد در فرهنگ‌های مختلف اشتراکات بیشتری نسبت به آنچه انتظار می‌رود داشته باشند (گلاک، و بلاک، ۲۰۱۱، ۲). به‌عنوان مثال جست و واهیا^۲ (۲۰۰۸) مفهوم‌سازی خرد در متون باستانی ودیک^۳ و بهگود گیتا^۴ را با دیدگاه‌های علمی معاصر از خرد را مقایسه کردند و نتیجه گرفتند که بین دو رویکرد چندین شباهت وجود دارد (مانند تنظیم هیجانی؛ فروتنی). تحقیقات بین‌فرهنگی تا به امروز از ابزارهای مختلفی برای سنجش خرد استفاده کرده و نتایج اغلب با رویکرد تفاوت شدید فرهنگی متناقض است (برای نمونه بانگن و مونگومری، ۲۰۱۳؛ لی، کان، آلدوین و لونسون^۵، ۲۰۱۵).

استادینگر (۱۹۹۶، ۷۴۷) بیان می‌کند خرد تنها زمانی که در یک زمینه فرهنگی ادراک شود، معنا می‌یابد و در فرهنگ‌های مختلف متفاوت تعریف می‌شود. به‌طور کلی می‌توان

1. Edmondson & Woerner
2. Jeste & Vahia
3. ancient Vedic text
4. Bhagavad Gita
5. Lee, Choun, Aldwin & Levenson

گفت که با وجود رشد قابل ملاحظه تعداد پژوهش‌های صورت‌گرفته در این حوزه و توصیف‌های چندبعدی و چندین مقیاس ارزیابی خرد، هنوز تعریف مورد توافقی از خرد وجود نداشته و به‌رغم این‌که در سال‌های اخیر خرد در حوزه روان‌شناسی ایران نیز مورد توجه قرار گرفته ولی هنوز الگوی جامع بومی از خرد با توجه به بافت چند فرهنگی جامعه ایران تدوین نشده است. برای دستیابی به این امر مهم و توسعه خرد نیاز است که ابتدا به شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد خرد پرداخته شود. بنابراین این پژوهش به عنوان پژوهشی مقدماتی به دنبال دستیابی به ویژگی‌های افراد خردمند و شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد خرد در جامعه ایران است.

۲. روش

پژوهش به روش تحلیل محتوا و با استفاده از رویکرد کیفی انجام گرفته است. رویکرد کیفی روشی است برای توصیف غیرکمی موقعیت‌ها، پدیده‌ها و ارائه تفسیر معانی مورد نظر انسان‌ها در موقعیت‌های طبیعی. در روش کیفی، ما نوعی نگاه درون^۱ به پدیده‌ها داریم. در این حالت مقولات فکری گروه مورد پژوهش برای توصیف نگرش‌ها و رفتارهای آنها مورد بررسی قرار می‌گیرد و توجه به تجربه و شرح آن از ویژگی‌های محوری تحقیق کیفی است (مطلبی فرد و همکاران، ۱۳۹۱، ۱۰۱). این پژوهش نیز برای دستیابی به این تجربیات با استفاده از رویکرد کیفی صورت گرفته است. جامعه پژوهش عبارت است از افراد بالای ۲۰ سال ایرانی و با توجه به جامعه چند فرهنگی ایران، نمونه‌گیری در این پژوهش در دو مرحله صورت گرفت. ابتدا از بین قومیت‌های ایرانی ۷ قوم ترک، کرد، لر، عرب، بلوچ، ترکمن و فارس (که بیشترین جمعیت را به خود اختصاص داده‌اند) انتخاب شده و سپس شرکت‌کنندگان از هر قوم به روش نمونه‌گیری هدفمند و نمونه در دسترس انتخاب شدند. از آنجایی که حجم نمونه در تحقیقات کیفی دارای میزان و تعداد مشخصی نیست و تعداد نمونه براساس میزان اطلاعات به دست آمده و به اشباع رسیدن اطلاعات تعیین می‌گردد، شرکت‌کنندگان انتخابی برای این پژوهش ۳۲۸ نفر هستند ۱۳۴ نفر از آنها زن و ۱۹۴ نفر از آنها مرد بودند. دامنه سنی آنها ۲۰ تا ۷۵ سال و میانگین سنی زنان و مردان به ترتیب ۳۹/۸ و ۴۱/۲ بود.

۲-۱. ابزار سنجش

برای انجام پژوهش با استفاده از مطالعه پیشینه پژوهش و اقتباس از پژوهش‌های دنی و همکاران (۱۹۹۹)، یانگ (۲۰۰۱)، و گلاک و بلاک (۲۰۱۱)، فراری و وستریت (۲۰۱۳) و هوو و همکاران (۲۰۱۶) پرسشنامه باز پاسخ تهیه و با مطالعه مقدماتی و اعمال اصلاحات، از نظر روایی محتوایی و روایی صوری مورد تأیید چند متخصص قرار گرفت. پرسشنامه به صورت حضوری به افراد ارائه شد.

برخی از سؤالات پرسشنامه عبارت بودند از: خردمندترین فردی را که می‌شناسید نام ببرید؟ چرا این فرد (برای شما) خردمند است؟ چه چیزی باعث می‌شود یا چه ویژگی‌هایی در او دیده‌اید که او را خردمند می‌دانید؟ در چه حوزه‌ها یا اموری این فرد خردمندتر است؟ به نظر شما یک فرد خردمند چه ویژگی‌هایی دارد؟

۲-۲. روش اجرا و تحلیل

پرسشنامه‌های بازپاسخ توسط خود محقق و یا دو تن از همکاران پژوهش، با مراجعه به فرد به فرد شرکت‌کنندگان و بعد از کسب موافقت و اطمینان از همکاری آنها در پژوهش به آنها ارائه و بعد از مدت زمان لازم که بین ۳۰ تا ۷۰ دقیقه بود پرسشنامه جمع‌آوری شد. روش تحلیل داده‌ها در ۳ مرحله انجام شد. ۱) کدگذاری باز (شامل خولندن خطبه‌خط داده‌ها، استخراج مؤلفه‌ها، مفاهیم و جملات اصلی، تشکیل مقولات و طبقات اولیه)؛ ۲) کدگذاری محوری (شامل طبقه‌بندی داده‌ها و مؤلفه‌ها، مشخص نمودن زیرطبقات، تشکیل طبقات اولیه) و ۳- کدگذاری انتخابی (یکپارچه کردن مقولات برای ساخت نظری) (اشتراوس و کوربین، ۱۹۹۸). برای اطمینان از اعتبار یافته‌های پژوهش بعد از بررسی دست‌نوشته‌های شرکت‌کنندگان و کدگذاری اولیه توسط محقق اول، نتایج توسط ۲ نفر از دیگر محققان بازرنگری شده و اختلافات موجود شناسایی و رفع گردید. در مرحله بعدی مؤلفه‌ها، مقولات و طبقات استخراج شده با برخی از شرکت‌کنندگان پژوهش مطرح و نظرات آنها مورد بررسی قرار گرفت. در نهایت مشخص شد که مؤلفه‌ها و طبقات به دست آمده، برونداد درستی از نظرات، دیدگاه‌ها و عقاید شرکت‌کنندگان پژوهش است.

۳. یافته‌ها

نتایج حاصل از این پژوهش در دو بخش ارائه می‌شود. بخش اول مربوط به نمونه‌های خرد و بخش دوم مربوط به مؤلفه‌های خرد است. در مجموع شرکت‌کنندگان این پژوهش ۱۲۵ نمونه خرد را معرفی کردند. از مجموع نمونه‌های معرفی شده ۱۹ نفر زن و ۱۰۶ نفر مرد معرفی شدند. در واقع ۹۴/۲ درصد از شرکت‌کنندگان مردان را خریدمند و ۵/۸ درصد، زنان را خریدمندترین دانستند.

جدول شماره (۱). میانگین سنی و جنسیت نمونه‌های خرد که توسط شرکت‌کنندگان معرفی شدند

گروه شرکت‌کنندگان	سن الگوی خرد	درصد معرفی الگوی خرد مرد
۲۰ تا ۳۹ ساله		
مرد	۶۰/۳۰	۹۸/۹۶
زن	۵۶/۱۷	۷۵/۸۲
۴۰ تا ۵۹ ساله		
مرد	۶۸/۱۹	۱۰۰
زن	۶۴/۲۶	۹۰/۹
۶۰ به بالا		
مرد	۷۱/۷	۹۰
زن	۶۸/۵	۷۵

میانگین سنی نمونه‌های خرد ۶۲/۹ (انحراف معیار ۱۲/۸) بود. همچنین سن تمامی نمونه‌های خرد معرفی شده (به جز یک نفر) از سن معرفی‌کنندگان خرد بالاتر بود.

جدول شماره (۲). درصد تنوع روابط شرکت‌کنندگان با نمونه‌های خرد معرفی شده

نمونه خرد	گروه شرکت‌کنندگان					
	۲۰-۳۹ ساله		۴۰-۵۹ ساله		۶۰ سال به بالا	
	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد
همسر	۴/۳۵	-	۱۱/۷۶	-	-	-
پدر	۱۸/۴۸	۵/۰۵	۲/۹۴	۶/۷۶	-	-
مادر	۹/۷۸	-	-	-	-	-
پدربزرگ	-	۱/۰۱	-	۱/۳۵	-	-

نمونه خرد		گروه شرکت‌کنندگان					
		۲۰-۳۹ ساله		۴۰-۵۹ ساله		۶۰ سال به بالا	
مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
-	-	-	-	-	-	-	-
۱۰/۸۷	۸/۰۸	۴/۰۵	۵/۸۸	-	-	-	-
۱/۰۹	۱/۰۱	-	-	-	-	-	-
-	۹/۰۹	-	-	-	-	-	-
۴/۳۵	-	۵/۸۸	-	۳۳/۳۳	-	-	-
۱۷/۳۹	۲۶/۲۶	۲۳/۵۳	۱۶/۲۲	-	-	۲۷/۲۷	-
۱/۰۹	-	-	-	-	-	-	-
۲/۱۷	۲/۰۲	۲/۹۴	۵/۴	-	-	-	-
۳/۲۶	۹/۰۹	۲۰/۵۹	۳۱/۰۸	۳۳/۳۳	۲۷/۲۷	-	-
۱۹/۵۶	۳۱/۳۲	۲۳/۵۴	۳۵/۱۴	۳۳/۳۴	۲۷/۲۸	-	-
۷/۶۱	۷/۰۷	۲/۹۴	-	-	۱۸/۱۸	-	-

نتایج به‌طور کلی نشان می‌دهد که ۲۷/۹ درصد از نمونه‌های معرفی شده شخصیت‌های دینی، ۲۰/۱ درصد نزدیکان فرد (والدین و اقوام)، ۱۹/۱۵ درصد افراد متخصص و ۱۴/۶ درصد را شخصیت‌های اجتماعی-سیاسی و مابقی را دوستان، همکار و سایر موارد تشکیل می‌دهند. نکته قابل توجه این‌که تنها گروه زنان بودند که همسران و مادران خود را به‌عنوان خردمند معرفی کردند. افرادی که توسط شرکت‌کنندگان به عنوان نمونه خرد بیشترین فراوانی را داشتند به ترتیب، پدر، حضرت محمد و امام علی بودند.

در رابطه با تحصیلات نمونه‌ها مشخص شد که نمونه‌های خرد معرفی شده از تحصیلات بالایی برخوردار بودند. این یافته مطابق با گفته‌های عمومی مردم در مورد رابطه بین آموزش و خرد است. لازم به ذکر است که نمونه شرکت‌کنندگان در این مطالعه تحصیلات نسبتاً بالایی داشتند (بالای ۱۶ سال) و بنابراین، احتمالاً افرادی را معرفی کرده‌اند که از سطح تحصیلات بالاتری برخوردار هستند. البته تعداد کمی از نمونه‌های معرفی شده نیز تحصیلات بسیار کمی داشتند و نشان می‌دهد که آموزش رسمی برای خردمند بودن الزامی نیست. در همین راستا در پاسخ به سؤالات، هیچ‌یک از شرکت‌کنندگان اظهار نکرده‌اند که آموزش برای خردمند بودن کافی است.

یکی از موارد دیگری که مورد بررسی قرار گرفت، دلایل افراد در مورد قضاوت نمونه‌های خردمند بود. بنابراین، از آنها خواسته شد تا حوزه‌هایی که نمونه‌ها در آن خردمند بودند را بیان کنند. نتایج نشان داد که نمونه‌های زن بیشتر در حوزه‌های مهارت‌های بین فردی و اجتماعی و کمک به دیگران؛ و مردان در حوزه‌های مهارت‌های تخصصی و شغلی، مدیریت و حوزه‌های مرتبط با دانش خردمند معرفی شدند.

۳-۱. مؤلفه‌های خرد

در بررسی پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به سؤال‌های پژوهش، ۳۰۸۳ ویژگی یا رفتار مرتبط با خرد به دست آمد. ما مؤلفه‌ها را با توجه به ارتباطشان با یکدیگر طبقه‌بندی کردیم که این تعداد مؤلفه در ۲۰۲ طبقه/مقوله ابتدایی دسته‌بندی شدند. برای مثال، مؤلفه‌های باذکات و زیرک، باهوش، با استعداد، هوشیار در مقوله «هوش سیال» جای گرفتند، و در نهایت این ۲۰۲ طبقه در پنج طبقه اصلی فضیلت‌های عقلانی، اخلاقی، مدنی، عملکردی و معنوی قرار گرفتند. جداول شماره (۳) تا (۷)، مؤلفه‌ها، مقوله‌های سطح ۱ و سطح ۲ و طبقه‌های اصلی را نشان می‌دهد. باید توجه داشت که طبقه‌بندی در این جداول نشان‌دهنده اهمیت یا فراوانی طبقه‌ها و مؤلفه‌ها نیست.

جدول شماره (۳). طبقه‌بندی مؤلفه‌های خرد طبقه فضیلت‌های عقلانی

مؤلفه/ویژگی	مقوله سطح ۱	مقوله سطح ۲
باهوش، با استعداد، هوشیار	هوش سیال	
با تجربه، استفاده از تجارب، استفاده از تجارب دیگران، داشتن مراحل بحرانی در زندگی	هوش متبلور	
شناخت و ادراک عمیق، ادراک بالا، فهم، نکته‌سنج، دقیق،	فهم	مهارت‌ها و توانایی‌های شناختی
اهل مطالعه، یادگیرنده مادام‌العمر، تخصص داشتن	سواد	
دانا، آگاه، عالم، با بصیرت، با درایت، عاقل، با تدبیر، قدرت تشخیص درست، سخنان سنجیده و منطقی	دانایی	
به‌روزی بودن، آشنا به مسائل روز، با دانش	روزآمدی	
انتخاب درست، تصمیم‌گیری مناسب، تصمیم‌گیری مناسب در مواقع بحرانی، تصمیم‌گیری عاقلانه، عجز نبودن در تصمیم‌گیری، عمل عاقلانه، تفکر قبل از عمل	تصمیم‌گیری	تصمیم‌گیری و عمل عاقلانه

مؤلفه / ویژگی	مقوله سطح ۱	مقوله سطح ۲
توانایی حل مسئله، توانایی تجزیه و تحلیل، دید گسترده و عمیق، چندبعدی بودن، کل نگر، جامع نگر، کنجکاو و جست و جوگر، پرسشگر، همه جانبه نگر	حل مسئله	
قضاوت درست، زود قضاوت نکردن، قضاوت نکردن دیگران	قضاوت	
کاربرد منطق، متفکر، واقع بین، قدرت استدلال بالا، تفکر درست، شناخت و پذیرش واقعیت های زندگی، نظم فکری	منطق	
ایده پرداز، ذهن باز، دارای تفکر خلاق، صاحب نظر	نوآوری	خلاقیت
انتقادپذیر، منتقد، دارای دید انتقادی، انتقادگر	منتقد	
شناخت محدودیت های خود، با تأمل	تعمیق	
خوشناسی، خودآگاهی	خودشناسی	تأمل
خودارتقانی	خودارتقانی	
دارای بینش درونی	شهود	

جدول شماره (۴). طبقه بندی مؤلفه های خرد - طبقه فضیلت های اخلاقی

مؤلفه / ویژگی	مقوله سطح ۱	مقوله سطح ۲
استقلال عمل، استقلال فکری، آزاد اندیش	خودپروی	
چارچوب مند، اصول ارزشی داشتن، احترام به ارزش ها، قانون مدار	نظام ارزشی	اخلاق
حسن نیت، حسن کردار، با ادب، خوش سخن، خلق خوب	اخلاقی بودن	
مردم دار، همدلی داشتن، شنونده خوب،	همدلی	
آزار نرساندن به دیگران، از خودگذشتگی، باگذشت، دلسوز، مهربان، بخشنده	مهربانی	نگرانی و توجه
با انصاف، عادل، رعایت حقوق دیگران، برابر دانستن انسان ها، حق طلب	عدالت	نسبت دیگران
حفظ حرمت انسان، احترام به دیگران، احترام به انسانیت	احترام به دیگران	
رازدار، متعهد، مسئولیت پذیر، مورد اعتماد	قابل اعتماد بودن	صداقت و امانت
امانت داری	امانت داری	داری
درست کار، امین، راستگو، صداقت داشتن،	راستگویی	
با متانت	محجوب	
خودخواه نبودن،	بی تکبر	
ساده زیست	ساده زیست	فروتنی و خضوع
متواضع و فروتن	تواضع	
شجاعت، باجسارت	شجاعت	شجاعت
عامل به علم خود، یکی بودن حرف و عمل	عامل به علم خود	عامل به علم خود
رفتار مناسب، رفتار خردمندانه	رفتار مناسب	رفتار مناسب

جدول شماره (۵). طبقه‌بندی مؤلفه‌های خرد - طبقه فضیلت‌های مدنی

مؤلفه / ویژگی	مقوله سطح ۱	مقوله سطح ۲
کمک به دیگران	کمک به دیگران	کمک به دیگران
کمک به محرومان، کمک به دیگران، حل مشکلات دیگران	رهبری دیگران	مشاوره و راهنمایی دیگران
رهبری و هدایت دیگران، تأثیرگذار	مشاوره با دیگران	
اهل مشورت، الگوگیری از افراد خردمند	راهنمایی دیگران	
راهنمایی و مشاوره دیگران	منفعت جمعی	منفعت جمعی
منفعت جمعی را در نظر گرفتن، خیرخواه	به فکر بشریت	
خدمت به بشریت، انسان‌دوستی		

جدول شماره (۶). طبقه‌بندی مؤلفه‌های خرد - طبقه فضیلت‌های معنوی

مؤلفه / ویژگی	مقوله سطح ۱	مقوله سطح ۲
معنویت بالا، خودمراقبتی، زندگی معنادار	معنویت	تعالی
با ایمان، توکل به خدا داشتن، وابستگی دنیوی نداشتن، دیندار، خداترس، پارسا، متدین، باتقوا	دینداری	

جدول شماره (۷). طبقه‌بندی مؤلفه‌های خرد - طبقه فضیلت‌های عملکردی

مؤلفه / ویژگی	مقوله سطح ۱	مقوله سطح ۲
گشودگی نسبت به تجارب جدید، معتقد به تغییرات دائم	گشودگی	گشودگی
نگاه خاکستری داشتن	پذیرش بالا	
انعطاف پذیر، انعطاف‌پذیری، قدرت سازگاری بالا، اهل مدارا	انعطاف‌پذیری	
میان‌رو، اعتدال داشتن،	تعادل	تعادل و هماهنگی درونی
آرامش بالا، حفظ آرامش در مواقع بحرانی، آرامش‌دهنده،	آرامش درونی	
عجول نبودن، صبور، بردباری، شکیبا، سعه صدر	صبور بودن	
شادکامی	شادکامی	
رضایتمندی بالا	رضایت از زندگی	نگرش مثبت
خوش‌بین، امیدوار	خوش‌بینی	
مثبت‌اندیش	نگرش مثبت به زندگی	
اجتماعی بودن، روابط اجتماعی مناسب، تعامل مناسب با دیگران،	مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی	
خوش‌برخورد، قدرت بیان بالا، کم‌حرف	اجتماعی	هوش هیجانی
کنترل احساسات، خودکنترلی، کنترل خشم، کنترل هیجانات	کنترل هیجانات	
هوش هیجانی بالا	هوش هیجانی	

مؤلفه/ویژگی	مقوله سطح ۱	مقوله سطح ۲
برنامه‌ریزی داشتن، اولویت‌بندی امور، قدرت مدیریت	برنامه‌ریزی	برنامه‌ریزی و آینده‌نگری
هدفمند	هدفمندی	
آینده‌نگر، عاقبت‌اندیش، دوراندیش	آینده‌نگری	آینده‌نگری
قدر زمان را دانستن، زمان‌شناس، موقعیت‌شناس	وقت‌شناسی	
منظم بودن	منظم بودن	شخصیت رهبری
توانمند، تکیه‌گاه دیگران	شخصیت قوی	
انگیزش دهنده، انگیزش بالا	با انگیزه	شخصیت رهبری
قاطع، عدم تأثیرپذیری	بائباتی	
جایگاه اجتماعی، مقبولیت اجتماعی، الگو بودن، مورد احترام، مرجع بودن	مقبولیت بالا	شخصیت رهبری
عزت نفس بالا، خودکارآمد، اعتماد به نفس بالا، بلندنظر	اعتماد به نفس بالا	
استقامت بالا، پرتلاش، پشتکار بالا، سخت‌کوش، با اراده	پرتلاش	شخصیت رهبری
بهزیستی جسمی-روانی، سبک زندگی سالم، موفق در امور زندگی	بهزیستی جسمی-روانی	

نتایج بررسی مؤلفه‌ها، مقولات و طبقات نشان داد که ۳۷/۰۵ درصد از کل ویژگی‌ها و رفتارهای به‌دست آمده ذیل طبقه فضیلت‌های عقلانی قرار گرفتند و فضیلت‌های عملکردی، اخلاقی، مدنی و معنوی به ترتیب ۲۶/۵، ۱۸/۶، ۸/۰۱ و ۴/۴ درصد از کل مؤلفه‌ها و ویژگی‌ها را به خود اختصاص دادند. تعداد ۱۶۷ ویژگی یا رفتاری (حدود ۵ درصد) که فراوانی آنها کمتر از ۴ بود حذف شده است. بالاترین فراوانی را به ترتیب مؤلفه‌های صبر، دانش، تصمیم‌گیری مناسب، اهل مطالعه، متفکر، راهنمایی و مشاوره دیگران و منفعت جمع را در نظر گرفتن، داشتند.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

از زمان آغاز تحقیقات روان‌شناسی خرد، جست‌وجو برای درک این‌که واقعاً خرد چیست و چگونه تعریف می‌شود یکی از حوزه‌های مهم بررسی و تحقیق بوده است. در واقع خرد از معیار «حقیقت توافقی» پیروی می‌کند (هابرماس، ۱۹۷۰؛ استادپنجر و گلاک، ۲۰۱۱، ۲۱۶). بنابراین، رویکرد بررسی ادراک افراد از خرد (نظریه‌های ضمنی خرد) شیوه مهمی برای مطالعه علمی خرد در همه فرهنگ‌ها باقی مانده است؛ چرا که فرهنگ‌های مختلف

ممکن است درباره معنای خرد و این که چه کسی بهترین نمونه خرد است با هم تفاوت داشته باشند (فراری و همکاران، ۲۰۱۶). نتایج نشان داده است که تفاوت‌های فرهنگی عامل مهمی در مفهوم خرد و ویژگی‌های خردمند بودن است؛ بنابراین، لازم است که در بین فرهنگ‌های مختلف مفهوم خرد مورد بررسی قرار گیرد تا شناخت جامع‌تری از آن حاصل شود. از این رو، نتایج پژوهش حاضر می‌تواند نقطه شروعی برای مطالعه و بررسی متغیرهای پیش‌آیندی، همزمان و پس‌آیندی تأثیرگذار بر تفکر خردمندانه باشد و بستر مناسبی برای مداخلات در حوزه آموزش تفکر خردمندانه فراهم آورد.

با توجه به این که در این پژوهش ما به دنبال نتایج مبتنی بر یافته‌های قبل و هم‌راستا با پژوهش‌های گذشته نبودیم، از محدود کردن مؤلفه‌ها، و طبقات اجتناب کرده و تا جایی که ممکن بود از تنوع پاسخ‌ها، مؤلفه‌ها و طبقات استقبال کردیم.

اگرچه افراد می‌توانند سؤالات انتزاعی درباره خرد را پاسخ دهند، ثابت شده است که رویکرد معرفی نمونه خرد، یک منبع جایگزین غنی از اطلاعات برای نشان دادن جلوه‌های خرد در زندگی واقعی است (وستریت و همکاران، ۲۰۱۹، ۱۰۵). نتایج پژوهش حاضر نشان داد زمانی که از افراد خواسته می‌شود تا خردمندترین شخص را معرفی کنند، زنان و مردان افرادی را معرفی می‌کنند که از خودشان بزرگترند.

از نظر تاریخی و فرهنگی، تمثیل‌ها، اشعار و داستان‌های فرهنگ‌های شرق و غرب، بر این مدعا هستند که خرد با بالا رفتن سن، افزایش می‌یابد (کلایتون، و بیرن، ۱۹۸۰، ۱۰۸). تحقیقات تجربی اخیر نیز نشان داده است که مردم عادی خرد را ویژگی می‌دانند که با بالا رفتن سن افزایش می‌یابد. برای مثال کلایتون و بیرن (۱۹۸۰) گزارش دادند که جوانان، میانسالان و بزرگسالان سالمند، همگی به این ایده که خرد با سن افزایش می‌یابد، اذعان دارند. با این حال، پاسخ‌های افراد جوان و میانسال نشان داد که آنها ارتباط نزدیک‌تری بین خرد و سن نسبت به اشخاص سال‌خورده‌تر قائل هستند. همچنین اورول و پرلماتر (۱۹۹۰) گزارش دادند که وقتی از شرکت‌کنندگان سؤال شد که خرد با سن رابطه مثبت دارد، افراد مابین ۲۰ تا ۹۰ ساله، موافق این موضوع بودند. علاوه بر این، هالیدی و چاندلر (۱۹۸۶) دریافتند که «سالمندی» توسط افراد جوان، میانسال و سال‌خورده به عنوان یک ویژگی که مشخصه افراد خردمند است در نظر گرفته

می‌شود. با این حال، برای هر سه گروه، این ارتباط، پیوند ضعیفی بود. شواهد این پژوهش موید این دیدگاه است که در فرهنگ ما بزرگسالان همه سنین معتقدند که بین سن و خرد رابطه مثبت وجود دارد. این نتایج با پژوهش‌های بالتز و همکاران (۱۹۹۵)؛ دنی و همکاران (۱۹۹۵)؛ جیسون و همکاران (۲۰۰۱) هم راستا است. با این حال، این ارتباط تا اندازه‌ای به سن شرکت‌کننده نیز مرتبط است. همان‌طور که مشاهده می‌شود شرکت‌کنندگان جوان‌تر، نسبت به شرکت‌کنندگان میانسال و سالمند، اشخاص با سن پایین‌تر را به عنوان خردمند معرفی کردند.

در ارتباط با جنسیت نمونه‌های خرد، نتایج نشان داد هم مردان و هم زنان تمایل دارند که بیشتر مردان را به عنوان نمونه خرد معرفی کنند. تملیل به معرفی مردان به ویژه در گروه مردان بیشتر است که با نتایج مطالعات دنی و همکاران (۱۹۹۵)؛ گلاک و همکاران (۲۰۱۲)؛ جیسون و همکاران، (۲۰۰۱)، ساواروکا (۱۹۸۹) یکسان است. در واقع برخی شواهد وجود دارد که خرد ممکن است به عنوان یک صفت بیشتر مردانه دیده شود تا زنانه. اورول و پرلمتر (۱۹۹۰، ۱۷۱) در پژوهش خود دریافتند زمانی که از افراد سؤال شد خرد با جنسیت رابطه دارد، آنها بیان می‌داشتند که فکر نمی‌کنند چنین رابطه‌ای وجود داشته باشد. با این حال، وقتی از آنها خواسته شد افرادی که آنها را خردمند می‌دانند نام ببرند، افراد بیشتر تمایل داشتند مردان را معرفی کنند. این واقعیت که اکثریت شخصیت‌های اجتماعی مرد هستند ممکن است گرایش افراد برای نام بردن بیشتر مردان نسبت به زنان را موجب شده باشد.

در ارتباط با حوزه‌هایی که نمونه‌ها در آن خردمند بودند نتایج این پژوهش هم‌راستا با پژوهش‌های دنی و همکاران، (۱۹۹۵) و بلاک و گلاک (۲۰۰۵) بود. دنی و همکاران (۱۹۹۵) در مطالعه‌ای با ۱۵۵ مرد و ۲۳۳ زن، در سنین ۲۰-۷۹ سال یافتند که همه شرکت‌کنندگان نمونه‌هایی را خردمند معرفی کردند که پیرتر از خودشان بودند. وقتی از آنها خواسته شد که حوزه‌هایی که الگوها در آن خردمند بودند گزارش کنند، نمونه‌های زن در حوزه‌های مهارت‌های بین فردی و مردان در حوزه‌های مهارت‌های خاص (مانند تجارت یا علم) خردمند معرفی شده بودند. همان‌طور که بلاک و گلاک (۲۰۰۵، ۱۰۴) بیان می‌دارند ممکن است زنان بیشتر از لحاظ روابط بین فردی، و مردان از نظر هوشمندی خردمند دیده شوند.

همچنین نتایج این پژوهش هم‌راستا با یافته‌های تحقیق فراری و همکاران (۲۰۱۱) بود. آنها در پژوهش خود به بررسی مفهوم خرد در بین مسلمانان و یهودیان پرداختند و نتایج نشان داد که شرکت‌کنندگان مسلمان بیشتر رهبران مذهبی خود مانند حضرت محمد را به عنوان خردمند معرفی کردند و یهودیان بیشتر افراد خانواده خود و به‌ویژه پدر بزرگ و مادر بزرگ را به عنوان نمونه‌های خرد معرفی کردند؛ شرکت‌کنندگان این پژوهش هم پدر و هم رهبران مذهبی خود را به عنوان خردمند معرفی کردند. با این حال نتایج در این حوزه مقداری متناقض است. با توجه به سهم بیشتر مردان در موقعیت‌های مشهود و اجتماعی؛ کاهش نقش‌های جنسیتی، می‌تواند فرصت‌های بیشتری برای زنان در جهت پرورش و ابراز خردشان ایجاد کرده و مفاهیم بدون سوگیری جنسیتی خرد را تقویت کند.

در ارتباط با مؤلفه‌های خرد، نتایج در ۵ طبقه فضیلت‌های عقلانی، اخلاقی، مدنی، عملکردی و معنوی جای گرفتند. فضیلت‌های عقلانی ویژگی‌هایی هستند که برای تشخیص و عمل صحیح و جست‌وجوی دانش، حقیقت و ادراک لازم است و شامل مهارت‌ها و توانایی‌های شناختی، تصمیم‌گیری و عمل عاقلانه، خلاقیت و تأمل است (مؤلفه‌های این مقولات در جدول شماره ۳ آمده است). افراد، در بیشتر مطالعات خرد را به عنوان توانایی‌های شناختی در نظر می‌گیرند؛ خردمندان در یادگیری از طریق تجربه، استثنایی هستند و پایه گسترده و عمیقی از دانش آشکار و ضمنی زندگی دارند. در واقع داشتن تجربه، به‌ویژه تجارب چالش‌انگیز، جزو ویژگی‌های فرد خردمند است؛ البته باید توجه داشت که داشتن تجربه به تنهایی فرد را خردمند نمی‌کند بلکه فرد باید از تجارب خود بینش کسب کند. همچنین، زمانی که چالش‌های پیچیده و نامشخص به وجود می‌آیند، افراد خردمند قادرند با استدلال و با در نظر گرفتن دانسته‌ها و نادانسته‌ها برای پیدا کردن راه‌حلی که منافع همه ذی‌نفعان حفظ شود مسئله را حل کنند. از این رو مؤلفه شناختی هم دانش تجمعی و هم توانایی پردازش اطلاعات پیچیده را شامل می‌شود. در مطالعات بازپاسخ (مانند گلاک و همکاران، ۲۰۱۲؛ کالوزنا-ویلوباب^۱، ۲۰۱۴؛ کونینگ و گلاک، ۲۰۱۳) این نوع توانایی، بیشترین فراوانی را در طبقه‌بندی پاسخ‌های شرکت‌کنندگان داشته است.

فضیلت‌های عملکردی، ویژگی‌هایی است که در توانمندسازی فضیلت‌های عقلانی، اخلاقی و مدنی با اهمیت هستند. مؤلفه‌های این فضیلت شامل گشودگی، انعطاف‌پذیری، اعتدال، صبر، مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی، آینده‌نگری و انگیزش بالا است. همان‌طور که یافته‌های مطالعات کیفی نشان داده، تنظیم هیجانی، تعادل و گشودگی جزو مؤلفه‌های رایج در مفهوم خرد در میان نظریه‌ها است. تاکنون، بررسی‌ها نشان داده که افراد خردمند، دارای ویژگی‌های استثنایی در حوزه‌های شناختی، تأملی و عاطفی هستند. با این حال خرد چیزی بیشتر از داشتن این ویژگی‌ها است، افراد خردمند قادرند این موهبت‌های روان‌شناختی را به رفتارهای دنیای واقعی انتقال دهند، که در واقع شکاف بین قصد و عمل را که دیگر افراد برای غلبه بر آن تقلا می‌کنند، پر می‌کند. در مطالعات مفهوم خرد، افراد، خرد را با مجموعه‌ای از راهبردهای عملی، شایستگی‌ها و مهارت‌هایی مرتبط می‌دانند که در حل مسئله، تصمیم‌گیری و موقعیت‌های مدیریت زندگی کاربرد دارند (مانند چن و همکاران، ۲۰۱۴؛ هالیدی و چاندلر، ۱۹۸۶؛ کالوزنا-ویلوباب، ۲۰۱۴).

فضیلت‌های اخلاقی مانند شفقت، شجاعت، صداقت، فروتنی و عدالت؛ ویژگی‌هایی هستند که ما را قادر می‌سازند تا در موقعیت‌هایی که نیازمند یک پاسخ اخلاقی است خوب عمل کنیم. کسی نمی‌تواند از خرد جدا از بافت ارزش‌های اخلاقی صحبت کند (کاپرمن، ۲۰۰۵؛ تیری، ۲۰۱۰). خرد و ارزش‌های اخلاقی، با هم، ممکن است فرد را به سوی یک موقعیت اخلاقی یا، مرحله در نظریه کلبیگ^۱ (۱۹۶۹، ۱۹۸۳)، هدایت کنند. معمولاً، عمل خردمندان آن‌چه را که به صورت بهینه در یک بافت اجتماعی/فرهنگی ارزش دارد، انعکاس می‌دهد (وستریت و همکاران، ۲۰۱۶). اما طیف خرد از استدلال اخلاقی وسیع‌تر است. خرد برای حل تمام مشکلات بشر که تعادل بین علایق درون‌فردی، بین فردی و فرافردی را شامل می‌شود، بدون توجه به این‌که موضوع‌های اخلاقی درگیر هستند یا نه، قابل کاربرد است (آردلت و همکاران، ۲۰۱۹، ۱۶۶).

فضیلت‌های مدنی شامل ویژگی‌هایی مانند یاری‌رسانی و کمک به دیگران، راهنمایی و مشاوره دیگران و منفعت جمعی را در نظر گرفتن است که برای شهروندی مسئولانه،

1. Kohlberg

ضروری و به خیر مشترک کمک می‌کنند. جالب توجه است که ارتباط همدلی و نگرانی برای دیگران، نقطه واگرایی در نظریه‌های تخصصی خرد است. در حالی که برخی از محققان خرد، همدلی (آردلت، ۲۰۰۳) یا یک جهت‌گیری به خیر مشترک (استرنبرگ، ۱۹۹۸) را به‌عنوان پایه‌ای برای خرد در نظر می‌گیرند، دیگران به‌طور ویژه روی جنبه‌های تأملی و شناختی استدلال درباره مسائل زندگی متمرکز هستند (مانند بالتز و استادینگر، ۲۰۰۰؛ گراسمن و همکاران، ۲۰۱۰).

فضیلت‌های معنوی شامل معنویت و مؤلفه‌های دینداری هستند. تروبریح (۲۰۰۵)، به نقل از کرافسیک، (۲۰۱۱، ۱۱۲) معنویت را در لیست دیگر ویژگی‌های شخصی مربوط به خرد قرار داد و چنین نتیجه‌گیری کرد که جنبه‌های الهی و مذهبی خرد اغلب توسط روان‌شناسان نادیده گرفته شده‌اند. او همچنین بیان می‌دارد که پرداختن به مسائل مذهبی پیش‌زمینه بررسی جدی خرد است.

در تحقیقات روان‌شناسی خرد و آثاری که سازه خرد را مطرح کرده‌اند کمتر به معنویت اشاره دارند. کرامر (۲۰۰۳، ۱۳۵) درباره درون‌نگری معنوی صحبت می‌کند. ویژگی که آن را پرسش در مورد معنای زندگی، ذات وجود، تأمل و تصمیم درباره معماهای وجودی می‌داند. درون‌نگری معنوی همچنین مستلزم تأیید اعتبار کثرت بافت‌های پرستش و عقاید مذهبی خود و دیگران می‌شود؛ و برخورد با دیگران بر مبنای تفاوت‌های فرهنگی، مذهبی، و تکاملی در هنگام پنددهی را نیز شامل می‌شود. جیسون و همکاران (۲۰۰۱، ۵۸۷) معنویت را یکی از پنج عامل تشکیل‌دهنده مفهوم خرد می‌دانند و معتقدند که معنویت یک عامل تجربی در مقیاس ارزش بنیادین^۱ است، البته تنها دو آیتم این مقیاس به این مبحث مرتبط است. آنها بیان می‌دارند که معنویت یعنی یک زندگی معنوی و همراهی و یکی شدن با خدا (جیسون و همکاران، ۲۰۰۱). مدل آردلت (۲۰۰۴، ۲۷۵) گاهی از شخصیت‌های مذهبی برای نشان دادن این که تلاش برای دستیابی به دانش خرد یک عمل معنوی است، استفاده می‌کند. پاسکوال-لئون^۲ (۲۰۰۰) از تعالیم ودیک^۳ و مدیتیشن متعالی در مفاهیم

1. Foundational Value Scale (FVS)
2. Pascual-Leone
3. vedic

خرد بهره می‌گیرد و بر این تأکید دارد که تکامل تفکر می‌تولند منجر به حالات بهتر آگاهی از جمله خرد، روشن‌فکری معنوی، و زندگی و سالمندی موفق شود.

تبیین مفهوم و عملیاتی کردن معنویت و بصیرت شبه‌معنوی دشوار است (ویلبر^۱، ۲۰۰۶). کن ویلبر (۲۰۰۶)، که شاید تأثیرگذارترین نظریه‌پرداز فرافردی^۲ عصر حاضر است، خاطر نشان می‌کند که معنویت حداقل چهار معنی دارد که باید مدنظر قرار گیرد. اول این‌که می‌توان معنویت را بالاترین سطح تکامل شناختی، بین فردی، فرافردی و غیره دانست. دوم این‌که معنویت را می‌توان بنابر تکامل خود آن تعریف کرد (برای مثال، هوش معنوی). سوم، معنویت را می‌توان حس تجربه مذهبی یا معنوی دانست مانند تجارب حداکثری و واسطه‌ای. و چهارم این‌که می‌توان معنویت را به عنوان یک دیدگاه اقتباس شده تعریف کرد که شامل عشق و شفقت می‌شود و به نظر می‌رسد تمرکز را از خود^۳ می‌گیرد و ممکن است با تعالی همپوشانی داشته باشد (لونسون و همکاران، ۲۰۰۱).

به‌طور کلی با توجه به نتایج این پژوهش می‌توان گفت که مؤلفه‌های خرد از منظر مردم ایران با یافته‌های پژوهش‌های دیگر به‌رغم تفاوت‌ها، هم‌پوشانی زیادی نیز دارند. در پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه خرد، محققان مؤلفه‌های شناسایی شده را با نام‌های متفاوتی ارائه کرده‌اند هرچند که از نظر محتوا مشابه هستند. برای مثال «فضیلت‌های عقلانی» به دست آمده در این پژوهش مرتبط با «دانش» و «تجربه» شناسایی شده به‌وسیله مونتگومری و همکاران (۲۰۰۲)، «توانایی شناختی» و «نگرش تأملی» شناسایی شده توسط بلاک و گلاک (۲۰۰۵)، «پیش‌الگوهای فلسفی» پیشنهاد شده توسط وستریت و همکاران (۲۰۱۶)، «تخصص در مسائل بنیادین زندگی» در مدل خرد برلین (بالتز، اسمیت، ۲۰۰۸)، ابعاد «شناختی» مدل آردلت (۲۰۰۴)، «شایستگی و دانش»، «گشودگی و عمیق بودن» شناسایی شده به‌وسیله یانگ (۲۰۰۱) و «توانایی شناختی»، «بینش» و «توانایی حل مسئله» به‌دست آمده در مطالعه فراری و همکاران (۲۰۱۶) است.

1. Wilber
2. transpersonal
3. self

«فضیلت‌های عملکردی» این پژوهش مرتبط با «مهارت‌های دنیای واقعی» شناسایی شده توسط بلاک و گلاک (۲۰۰۵)، «پیش‌الگوهای عملی» خرد پیشنهاد شده توسط وستریت و همکاران (۲۰۱۶)، «دستیابی و حفظ وضعیت رضایت‌بخش زندگی»، «توسعه مسیرهای زندگی» شناسایی شده به وسیله یانگ (۲۰۰۸) است.

همچنین «فضیلت‌های اخلاقی» به دست آمده با «اصول اخلاقی» مونتگومری و همکاران (۲۰۰۲)، «دلسوزی برای دیگران» بلاک و گلاک (۲۰۰۵)، ابعاد عاطفی در مدل آردلت (۲۰۰۴)، «فروتنی و محجوبیت» شناسایی شده توسط یانگ (۲۰۰۸) و «نگرانی برای دیگران» در مطالعه فراری و همکاران (۲۰۱۶) ارتباط دارد.

«فضیلت‌های مدنی» با «روابط خیرخواهانه» و «راهنمایی» شناسایی شده توسط مونتگومری و همکاران (۲۰۰۲)، «پیش‌الگوی خیرخواهی» خرد پیشنهاد شده توسط وستریت و همکاران (۲۰۱۶)، «تلاش برای رسیدن به خیر مشترک» شناسایی شده توسط یانگ (۲۰۰۱، ۲۰۰۸) و استرنبرگ (۲۰۰۵) و «نتایج مثبت» شناسایی شده توسط چن و همکاران (۲۰۱۴) مرتبط است. و در نهایت فضیلت‌های معنوی تا حدودی مشابه با «معنویت و ارتباط با طبیعت» جیسون و همکاران (۲۰۰۱) است.

نتایج بررسی ادبیات خرد، توسط بانگن، میکز و جست (۲۰۱۳) نشان داد که اکثریت قریب به اتفاق تعاریف خرد در روان‌شناسی از دهه ۱۹۸۰ به وسیله محققان امریکایی و اروپایی ارائه شده است. از این رو، ادراک افراد غیرغربی از خرد منبع مهم و غنی از ایده‌ها و باورهایی است که کمتر در غرب شناخته شده است. به نظر می‌رسد نتایج این پژوهش برخلاف پژوهش‌های غربی که بیشتر بر مؤلفه‌های شناختی و شرق آسیا، که تکیه بر مؤلفه‌های عاطفی دارند، راهی بینابین را در پیش گرفته و همان‌طور که بر مؤلفه‌های شناختی و عقلانی تأکید دارد، به مؤلفه‌های عاطفی و دینداری نیز به همان میزان اهمیت می‌دهد. در واقع می‌توان گفت که ادراک خرد ایرانیان تلفیقی از مؤلفه‌های مورد تأکید فرهنگ غرب (شناختی، عقلانی) و شرق (اجتماعی-عاطفی و معنویت) است.

باید توجه داشت که خرد یک ویژگی درون فردی و همزمان به عنوان فرایندی است که در بستر محیط، جامعه و فرهنگ قرار دارد. تمرکز روی منابع صرفاً درون فردی، برای شناخت ماهیت خرد می‌تولند به طور بالقوه گمراه‌کننده باشد و می‌بایست زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی در سطح کلان تا زمینه‌های موقعیتی خاص در سطح خرد مد نظر قرار گیرند. محدود مطالعات خرد توجه به این واقعیت داشته‌اند که خرده‌فرهنگ‌های زیادی در همان فرهنگ وجود دارند. خرده‌فرهنگ‌هایی که در آنها افراد با ارزش‌ها و سبک‌های زندگی خانواده و گروه‌های محلی و قومی مواجه شده، می‌توانند تأثیرات مستقیم و گسترده‌تری نسبت به یک فرهنگ عمومی شرقی یا غربی در تحول و ادراک خرد داشته باشند. مطالعه حاضر نخستین مطالعه‌ای بود که به ادراک افراد از خرد در قومیت‌های مختلف در ایران پرداخت. یافته‌ها حاکی از آن است که اسلام تأثیر معناداری روی ادراک خرد در فرهنگی ایرانی داشته است چرا که علاوه بر تأکید شرکت‌کنندگان این پژوهش بر مؤلفه‌های معنوی و دینداری؛ شخصیت‌های دینی در نمونه‌های خردمند معرفی شده، بیشترین سهم را داشتند.

با وجود اجماع در مورد اهمیت بعضی از عناصر خرد در تعاریف افراد عادی از خرد، هنوز مشخص نیست که چرا برخی از مؤلفه‌های خرد بین افراد متفاوت است و فقدان تعریف مورد توافق یکی از دغدغه‌های محققان حوزه روان‌شناختی خرد است. سؤالی که در این جا مطرح می‌شود آیا لازم است که روان‌شناسی تجربی، تعریف مورد توافقی از خرد داشته باشد؟ به نظر می‌رسد در این مرحله از تحقیقات خرد، بهتر این است که الگوهای زیادی از خرد در جامعه جهانی داشته باشیم، چرا که موجب یادگیری بیشتر ما در مورد این سازه سخت‌دست‌یافتنی خواهد شد.

تا به امروز، درباره افرادی که به عنوان نمونه خردمند معرفی شده‌اند تحقیقات کمی صورت گرفته است. برخی از این افراد از بزرگان دینی، مذهبی، سیاسی و علمی بوده‌اند و برخی شامل افرادی هستند که اغلب در جوامع‌شان مورد احترام هستند. یکی از نقش‌های روان‌شناسی علمی به تحقیقات خرد می‌تواند بررسی غیرمتعصبانه و مداوم این نمونه‌های خرد باشد. همچنین قبل از این که روان‌شناسان بتوانند به یک تعریف مورد توافق برسند، لازم است برای ادراک واقعی آن، پیرامون معانی بیان‌شده خرد در ۵ هزار زبان ثبت شده

تحقیق شود. یک برنامه منظم تحقیقاتی و یک بررسی کامل و معتبر از سنت‌های خرد جهان، برای محققانی که به دنبال درک معنای واقعی خرد هستند بسیار مفید خواهد بود. همچنین با توجه به این که تفاوت در تجارب افراد، تحول خرد را تسهیل و موجب می‌شود تا تعاریف و ویژگی‌های متفاوتی از خرد را بیان کنند، تحقیقات بیشتری نیاز است تا رابطه بین اطلاعات جمعیت‌شناختی مانند سن، جنسیت، نژاد/قومیت، ساختار خانواده، تحصیلات، یا دیدگاه‌های دینی/معنوی با تعاریف و ویژگی‌های خرد را مورد بررسی قرار دهند.

- اسعدی، سمانه (۱۳۹۴). ویژگی‌ها افراد خردمند بر پایه نظریه‌های ضمنی: با نگاهی بر تفاوت‌های گروه‌های سنی و جنسیتی. پژوهش‌نامه روان‌شناسی مثبت، ۱، ۶۶-۵۱.
- چراغی، فرشته؛ کدیور، پروین؛ عسگری، علی؛ و فرزاد، ولی‌الله (۱۳۹۴). مفهوم خرد بر پایه دورویکرد نظری متفاوت: یک همبستگی بنیادی. فصلنامه تازه‌های علوم شناختی، ۱۷(۳)، ۵۴-۴۷.
- کردنوقایی، رسول؛ دلفان بیرانوند، آرزو و عربلو، زینب (۱۳۹۴). دیدگاه سالمندان در مورد خرد و مؤلفه‌های آن: روان‌شناسی خرد. مجله روان‌شناسی پیری، ۱(۳)، ۱۶۷-۱۵۷.
- کردنوقایی، رسول؛ و دلفان بیرانوند، آرزو (۱۳۹۵). نظریه‌های ضمنی خرد در ایران: بررسی پدیدارشناختی. پژوهش‌نامه روان‌شناسی اسلامی، ۲(۳)، ۱۰۵-۷۸.
- مطلبی‌فرد، علیرضا؛ آراسته، حمیدرضا؛ محبت، هدیه؛ و دستا، مهدی (۱۳۹۱). اخلاق پژوهش در آموزش عالی: ویژگی‌های فردی و مسئولیت‌های حرفه‌ای پژوهشگران. فصلنامه دانش‌شناسی، ۱۹(۵)، ۱۱۵-۹۶.
- Ardelt, M. (2003). Empirical assessment of a three-dimensional wisdom scale. *Research on Aging*, 25, 275-324. doi: 10.1177/0164027503025003004
- Ardelt, M. (2004). Wisdom as expert knowledge system: A critical review of a contemporary operationalizations of an ancient concept. *Human Development*, 47, 257-285. doi: 10.1159/000079154
- Ardelt, M. (2008). Being wise at any age. In S. J. Lopez (Ed.), *Positive Psychology: Exploring the Best in People* (Vol. 1; Discovering human strengths; pp. 81-108). Westport, CT: Praeger.
- Ardelt, M., Pridgen, S. L., & Nutter-Pridgen, K. (2019). Wisdom as a personality type. In R. J. Sternberg & J. Glück (Eds.), *Cambridge Handbook of Wisdom*. New York, NY: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781108568272.008
- Baltes, P. B., & Smith, J. (2008). The fascination of wisdom: Its nature, ontogeny, and function. *Perspectives on Psychological Science*, 3, 56-64. doi: 10.1111/j.1745-6916.2008.00062.x
- Baltes, P. B., Staudinger, U. M., Maercker, A., & Smith, J. (1995). People nominated as wise: A comparison study of wisdom-related knowledge. *Psychology and Aging*, 10, 155-166. doi: 10.1037//0882-7974.10.2.155
- Bangen, H., & Montgomery, D. (2013). Wisdom and ego-identity for Korean and American late adolescents. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 44(5), 807-831. doi: 10.1177/0022022112466941
- Bangen, K. J., Meeks, T. W., Jeste, D. V. (2013). Defining and assessing wisdom: a review of the literature. *The American Journal of Geriatric Psychiatry: Official Journal of the American Association for Geriatric Psychiatry*, 21(12), 1254-1266. doi: 10.1016/j.jagp.2012.11.020

- Bluck, S., & Glück, J. (2005). From the inside out: People's implicit theories of wisdom. In R. J. Sternberg & J. Jordan (Eds.), *A handbook of wisdom: Psychological perspectives* (pp. 84–109). New York, NY: Cambridge University Press. doi: 10.1017/CBO9780511610486.005
- Brezina, I. (2010). Folk conceptions of wise person's personality in Asian cultures. *Studia Psychologica*, 52, 347–353
- Chen, L. M., Cheng, Y. Y., Wu, P. J., & Hsueh, H. I. (2014). Educators' implicit perspectives on wisdom: A comparison between interpersonal and intrapersonal perspectives. *International Journal of Psychology*, 49(6), 425–433. doi: 10.1002/ijop.12045
- Chen, L. M., Wu, P. J., Cheng, Y. Y., & Hsueh, H. I. (2011). A qualitative inquiry of wisdom development: Educators' perspectives. *The International Journal of Aging and Human Development*, 72(3), 171–187.
- Clayton, V. P., & Birren, J. E. (1980). The development of wisdom across the lifespan: A reexamination of an ancient topic. In P. B. Baltes & O. G. Brim (Eds.), *Life-Span Development and Behavior* (Vol. 3, pp. 103–135). San Diego, CA: Academic Press.
- Denney, N., Dew, J., & Kroupa, S. (1995). Perceptions of wisdom: What is wisdom and who has it? *Journal of Adult Development*, 2, 37–47. doi: 10.1007/s12144-997-1019-7
- Dunnivant, B. R., & Levitt, H. M. (2015). The development of wisdom in judicial decision-making. *The Humanistic Psychologist*, 43, 1–23. doi: 10.1080/08873267.2014.993068
- Ferrari, M., Abdelaal, Y., Lakhani, S., Sachdeva, S., Tasmim, S., & Sharma, D. (2016). Why is Gandhi wise? A cross-cultural comparison of Gandhi as an exemplar of wisdom. *Journal of Adult Development*, 23, 204–213. doi: 10.1007/s10804-016-9236-7
- Ferrari, M., Kahn, A., Benayon, M. & Nero, J. (2011). Developing wisdom in Islam and Judaism: Two views of Sophia and Phronesis. *Research in Human Development*, 8(2), 128–148. doi: 10.1080/15427609.2011.568869
- Glück, J., & Bluck, S. (2011). Laypeople's conceptions of wisdom and its development: Cognitive and integrative views. *The Journals of Gerontology*, 32, 1–4. doi: 10.1093/geronb/gbr011
- Glück, J., Bischof, B., & Siebenhüner, L. (2012). "Knows what is good and bad", "Can teach you things", "Does lots of crosswords": Children's knowledge about wisdom. *European Journal of Developmental Psychology*, 9, 582–598. doi: 10.1080/17405629.2011.631376
- Glück, J., Bluck, S., Baron, J., & McAdams, D. P. (2005). The wisdom of experience: Autobiographical narratives across adulthood. *International Journal of Behavioral Development*, 29, 197–208. doi: 10.1080/01650250444000504
- Grossmann, I., & Kross, E. (2010). The impact of culture on adaptive versus maladaptive self-reflection. *Psychological Science*, 21, 1150–1157. doi: 10.1177/0956797610376655
- Habermas, J. (1970). *Knowledge and human interests*. Boston, MA: Beacon.

- Holliday, S. G., & Chandler, M. J. (1986). *Wisdom: Explorations in adult competence*. New York, NY: Karger
- Hu, C. S., Ferrari, M., Liu, R.-D., Gao, Q., & Weare, E. (2016). Mainland Chinese implicit theory of wisdom: Generational and cultural differences. *The Journals of Gerontology: Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*. doi: 10.1093/geronb/gbw157
- Jason, L. A., Reichler, A., King, C., Madsen, D., Camacho, J., & Marchese, W. (2001). The measurement of wisdom: A preliminary effort. *Journal Of Community Psychology*, 29, 585-598. doi: 10.1002/jcop.1037
- Jeste, D. V., & Vahia, I. (2008). Comparison of the conceptualization of wisdom in ancient Indian literature with modern views: Focus on the Bhagavad Gita. *Psychiatry*, 71, 197-209. doi: 10.1521/psyc.2008.71.3.197
- Kałużna-Wielobób, A. (2014). Do individual wisdom concepts depend on value? *Polish Psychological Bulletin*, 45, 112-127. doi: 10.2478/ppb-2014-0016. doi: 10.2478/ppb-2014-0016
- Kohlberg, L. (1984). The psychology of moral development: The nature and validity of moral stages. In: *Essays on Moral Development* (Vol. 2). New York, NY: Harper & Row
- König, S., & Glück, J. (2012). Situations in which I was wise: Autobiographical wisdom memories of children and adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 22, 512-525. doi: 10.1111/j.1532-7795.2012.00800.x
- König, S., & Glück, J. (2013). Individual differences in wisdom conceptions: Relationships to gratitude and wisdom. *International Journal of Aging and Human Development*, 77(2), 127-147. doi: 10.2190/AG.77.2.c
- Kracik, D. (2011). *Words from the wise: A qualitative and quantitative study of nominated exemplars of wisdom* (Unpublished doctoral dissertation) Institute of Transpersonal Psychology, Palo Alto, California.
- Kramer, D. (2003). *The ontogeny of wisdom in its variations*. In J. Demick & C. Andreoletti (Eds.), *Handbook of adult development* (pp. 131-168). New York, NY: Plenum Press Publishers. doi: 10.1007/978-1-4615-0617-1_8
- Lee, S. Choun, S., Aldwin, C. M., & Levenson, M. R. (2015). Cross-cultural comparison of self-transcendent wisdom between the United States and Korea. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 30, 143-61. doi: 10.1007/s10823-015-9259-8
- Levenson, M. R., Jennings, P. A., Aldwin, C. M., & Shiraishi, R. W. (2005). Selftranscendence: Conceptualization and measurement. *The International Journal of Aging and Human Development*, 60, 127-143. doi: 10.2190/XRXM-FYRA-7U0X-GRC0
- Levitt, H. M., & Dunnivant, B. R. (2015). Judicial wisdom: The process of constructing wise decisions. *Journal of Constructivist Psychology*, 28, 243-263. doi: 10.1080/10720537.2014.928810

- Mickler, C., & Staudinger, U. M. (2008). Personal wisdom: Validation and age-related differences of a performance measure. *Psychology and Aging*, 23, 787–799. doi: 10.1037/a0013928
- Montgomery, A., Barber, C., & McKee, P. (2002). A phenomenological study of wisdom in later life. *International Journal of Aging and Human Development*, 52, 139–157. doi: 10.2190/28E3-ANPT-UEED-92WF
- Orwell, L., & Perlmutter, M. (1990). The study of wise persons: Integrating a personality perspective. In R. J. Sternberg (Ed.), *Wisdom: Its Nature, Origins and Development* (pp. 160–177). Cambridge, MA: Cambridge University Press. doi: 10.1017/CBO9781139173704.009
- Pascual-Leone, J. (2000). Mental attention, consciousness, and the progressive emergence of wisdom. *Journal of Adult Development*, 7, 241–254. doi:10.1023/A:1009563428260
- Paulhus, D. L., Wehr, P., Harms, P. D., & Strausser, D. I. (2002). Use of exemplar surveys to reveal implicit types of intelligence. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 1051–1062. doi: 10.1177/01461672022811004
- Rosch, E., & Mervis, C. B. (1975). Family resemblances: Studies in the internal structure of categories. *Cognitive Psychology*, 7, 573–605. doi: 10.1016/0010-0285(75)90024-9
- Smith, E. R., & Zárate, M. A. (1990). Exemplar and prototype use in social categorization. *Social Cognition*, 8, 243–262. doi: 10.1521/soco.1990.8.3.243
- Sowarka, D. (1989). Weisheit und weise Personen: Common-Sense Konzepte älterer Menschen [Wisdom and wise persons: Common-sense conceptions of older people]. *Zeitschrift für Entwicklungspsychologie und Pädagogische Psychologie*, 21, 87–109.
- Staudinger, U. M., & Baltes, P. B. (1996). Interactive minds: A facilitative setting for wisdom-related performance? *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 746–762. doi: 10.1037/0022-3514.71.4.746
- Staudinger, U. M., & Glück, J. (2011). Psychological wisdom research: Commonalities and differences in a growing field. *Annual Review of Psychology*, 62, 215–241. doi: 10.1146/annurev.psych.121208.131659
- Sternberg, R. J. (1985). Implicit theories of intelligence, creativity, and wisdom. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49, 607–627. doi: 10.1037/0022-3514.49.3.607
- Sternberg, R., & Jordan, J. (Eds.) (2005). *A handbook of wisdom*. New York, NY: Cambridge University Press. doi: 10.1017/CBO9780511610486
- Webster, J. D. (2003). An exploratory analysis of a self-assessed wisdom scale. *Journal of Adult Development*, 10, 13–22. doi: 10.1023/A:1020782619051
- Westserate, N. M., Bluck, S., Glück, J. (2019). Wisdom of the crowd: Exploring People's Conceptions of Wisdom. In R. J. Sternberg & J. Glück (Eds.), *Cambridge Handbook of Wisdom*. New York, NY: Cambridge University Press.

- Weststrate, N. M., Ferrari, M., & Ardelt, M. (2016). The many faces of wisdom: An investigation of cultural-historical wisdom exemplars reveals practical, philosophical, and benevolent prototypes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 42, 662–676. doi: 10.1177/0146167216638075
- Weststrate, N. M., Ferrari, M., Fournier, M. A., & McLean K. C. (2018). “It was the best worst day of my life”: Narrative content, structure, and process in wisdom-fostering life event memories. *The Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 73, 1359–1373. doi: 10.1093/geronb/gby005
- Wilber, K. (2006). *Integral spirituality: A startling new role for religion in the modern and postmodern world*. Boston: Integral Books.
- Wink, P., & Helson, R. (1997). Practical and transcendent wisdom: Their nature and some longitudinal findings. *Journal of Adult Development*, 4, 1–15. doi: 10.1007/BF02511845
- Yang, S. Y. (2008). Real-life contextual manifestations of wisdom. *International Journal of Aging and Human Development*, 67, 273–303. doi: 10.2190/AG.67.4.a
- Yang, S., & Intezari, A. (2019). Non-Western lay conceptions of wisdom. In R. J. Sternberg & J. Glück, *Cambridge handbook of wisdom*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Yang, S.Y. (2001). Conceptions of wisdom among Taiwanese Chinese. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32, 662–680. doi: 10.1177/0022022101032006002